

ROMÂNIA
**Evoluții și perspective macroeconomice și fiscal-
bugetare**

Ionuț DUMITRU

Președinte Consiliul Fiscal

Martie 2011

1. Evoluții economice recente și perspective pe termen mediu

Proces susținut de relansare a creșterii economice pe piețele externe

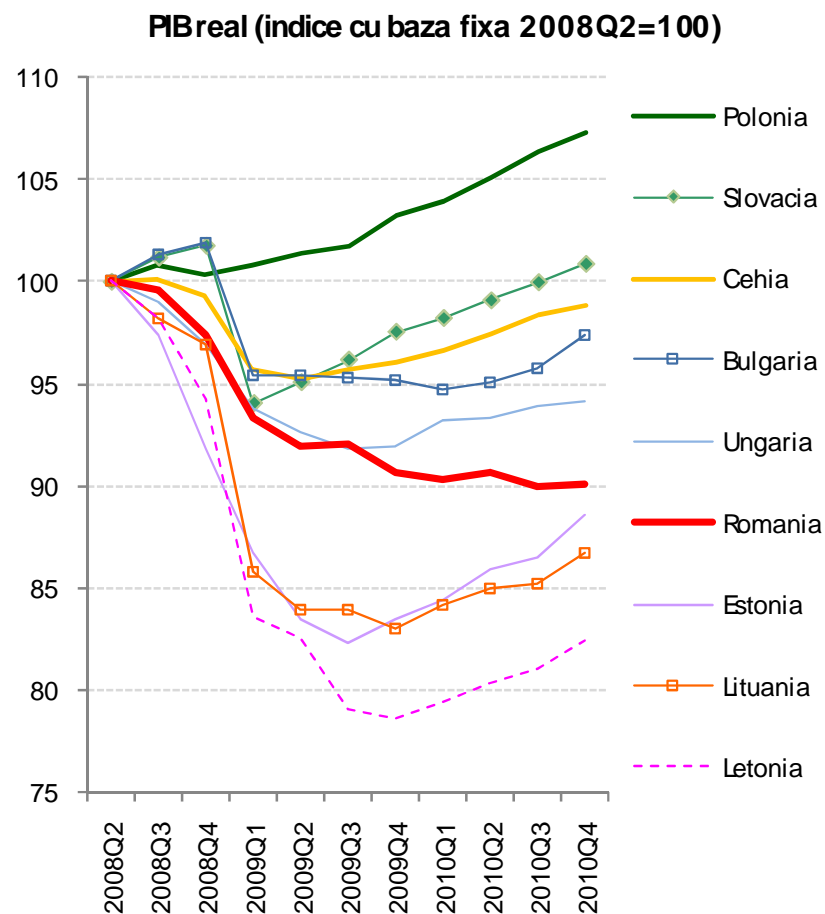
Activitatea economică în România a continuat să se contracte și în 2010

Activitate economică în creștere în ultimele trimestre atât în țările dezvoltate cât și în cele emergente

Modificarea trimestrială a PIB real (in %)

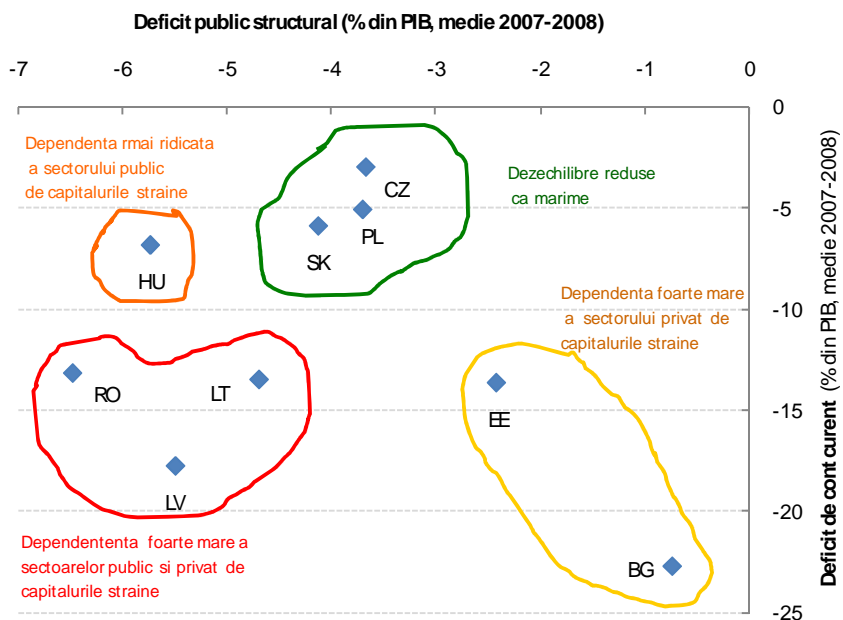
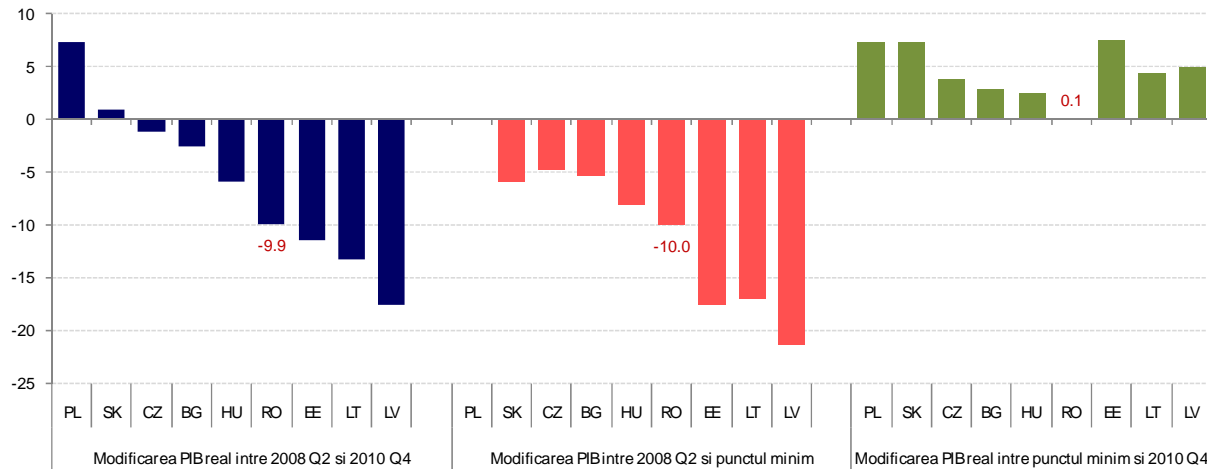
	10 Q1	10 Q2	10 Q3	10 Q4
USA	0.9	0.4	0.6	0.7
Japonia	1.5	0.5	0.8	-0.3
Canada	1.4	0.6	0.4	0.8
Zona Euro	0.4	1.0	0.3	0.3
Germania	0.6	2.2	0.7	0.4
Franta	0.3	0.6	0.3	0.3
Italia	0.4	0.5	0.3	0.1
Spania	0.1	0.3	0.0	0.2
Marea Britanie	0.3	1.0	0.7	-0.6
Slovacia	0.7	0.9	0.9	0.9
Cehia	0.7	0.8	0.9	0.5
Ungaria	1.4	0.2	0.6	0.2
Polonia	0.6	1.1	1.2	0.8
Romania	-0.2	0.2	-0.7	0.1
Bulgaria	-0.5	0.5	0.7	1.7
Estonia	1.0	1.9	0.7	2.3
Letonia	1.0	1.2	0.9	1.7
Lituania	1.4	1.0	0.3	1.8

PIB real se situează pe un trend ascendent în toate țările noi membre ale UE, cu excepția României

Sursa: Eurostat

Dezechilibrele macroeconomice importante acumulate în anii pre-criză explică magnitudinea și persistența contracției economice din România

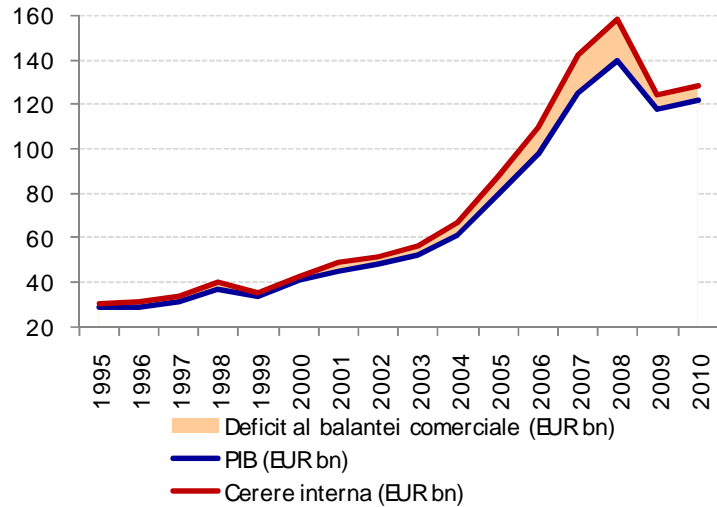

Sursa: Eurostat,

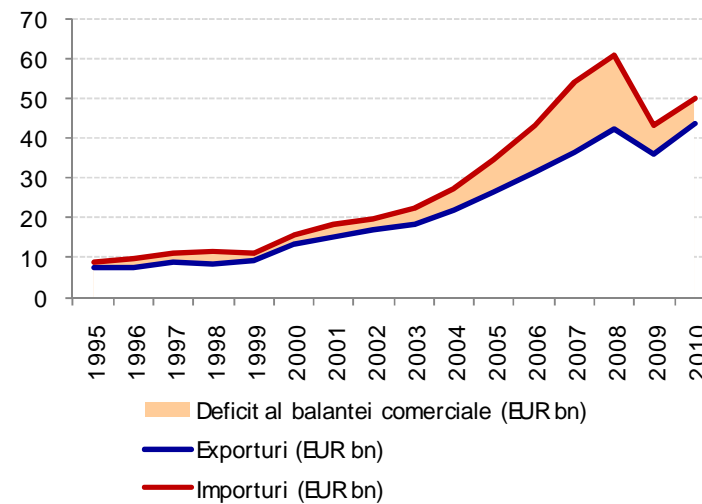
- Contractia economică a fost mai accentuată în țările cu dezechilibre macroeconomice mai mari
- In majoritatea țărilor analizate, cu excepția României, s-a înregistrat o creștere economică susținută în trimestrele recente
- La debutul crizei, excluzând țările baltice, România a înregistrat cele mai mari dezechilibre macroeconomice
- Recesiunea în România a avut o amplitudine mai mică decât în țările baltice, dar a depășit contracția economică din restul țărilor din Europa Centrală și de Est.
- Relansarea creșterii economice în România este un proces dificil și se manifestă cu întârziere
 - Economie relativ mare cu dezechilibre acumulate mari
 - Măsurile de austeritate au fost introduse târziu, în T2 2010

Creșterea rapidă a cererii interne a fost finanțată prin capitaluri străine

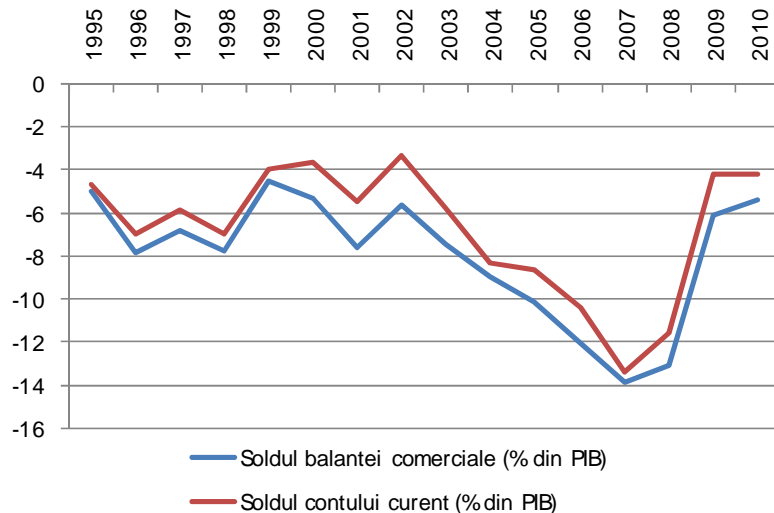
România cheltuie mai mult decât produce

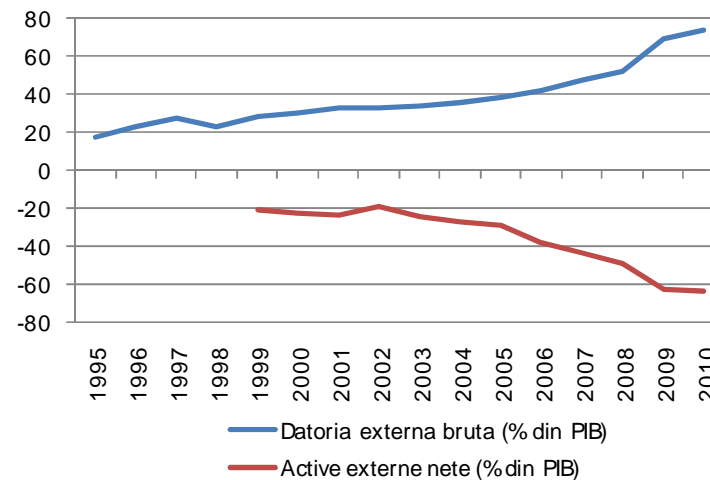
Importurile sunt mai mari decât exporturile

Deficit mare de cont curent

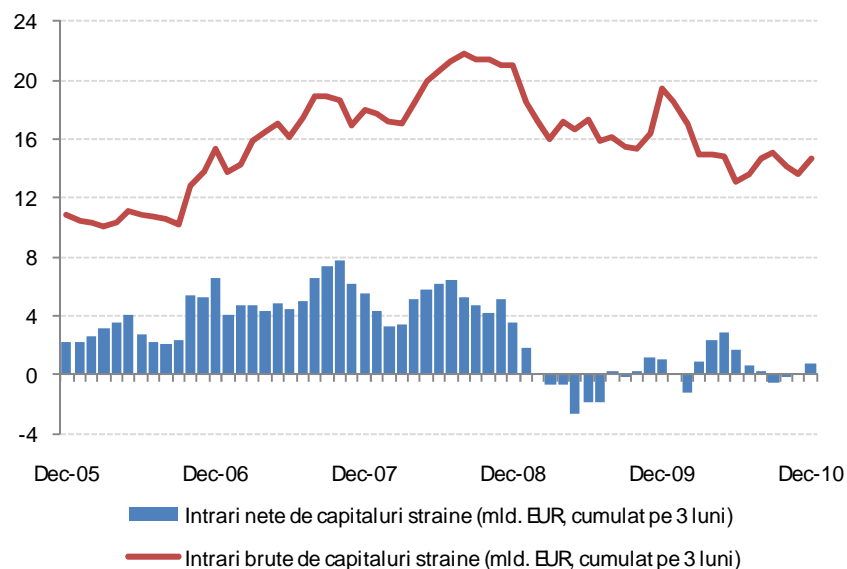

Creștere rapidă a datoriei externe

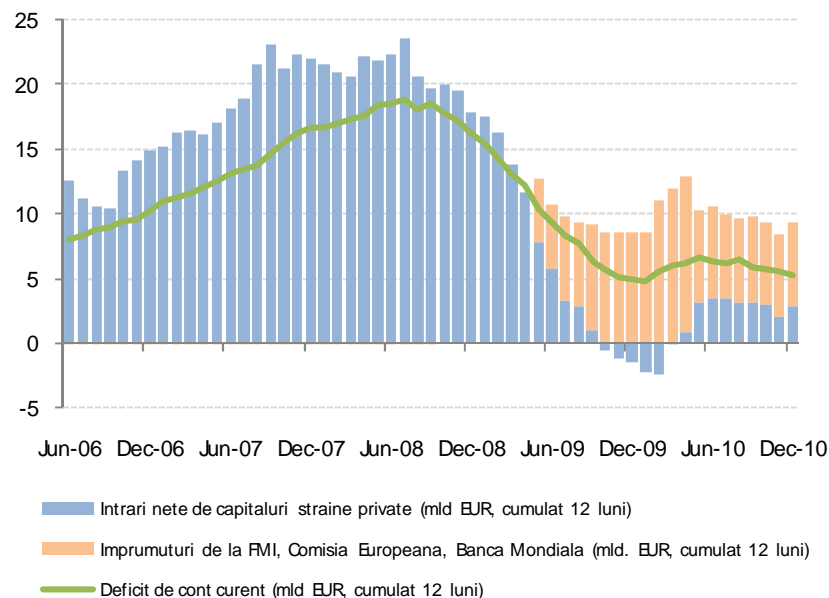

Scăderea fluxurilor de capital străin a fost determinată în principal de o creștere a aversiunii la risc a investitorilor pe plan mondial

Fluxurile nete de capitaluri străine private au devenit negative

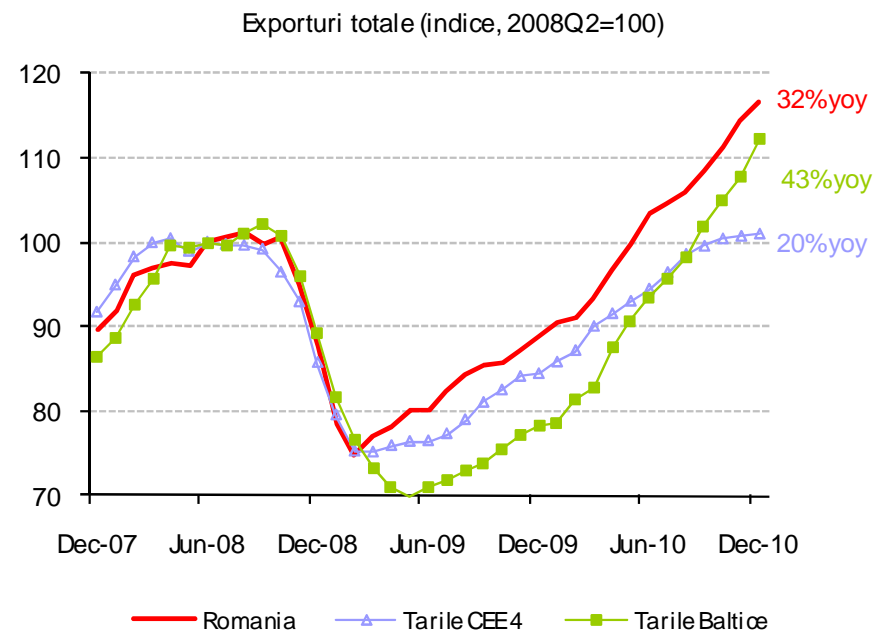
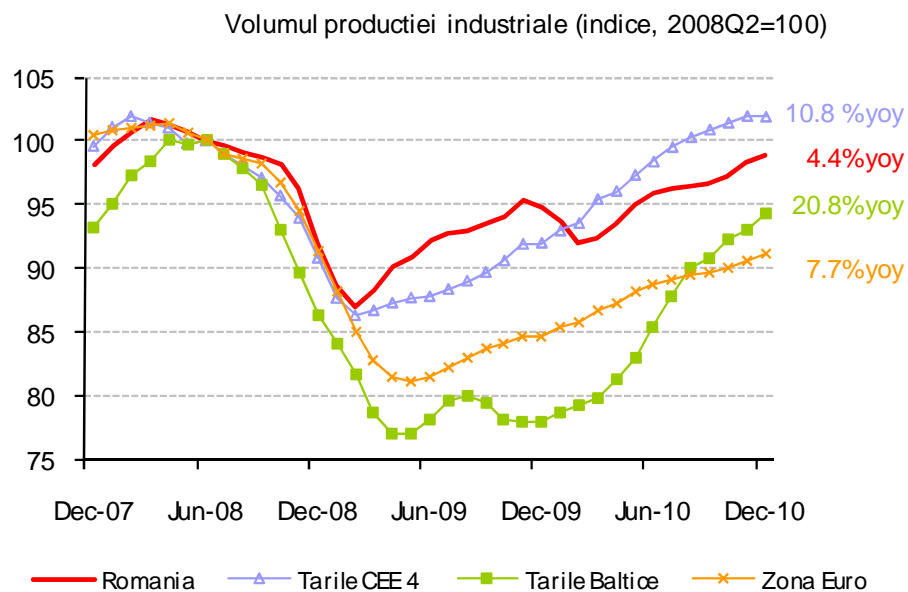

Intrările nete de capitaluri străine private nu au fost suficiente pentru finanțarea deficitului de cont curent

- România a fost nevoită să se împrumute de la FMI și CE pentru acoperirea deficitului extern de finanțare
- România a tras aproximativ 15.3 mld euro de la FMI și CE de la semnarea acordului extern de finanțare din 2009 pentru:
 - Acoperirea necesarului de finanțare externă
 - Limitarea contracției economice
 - Stabilitatea cursului de schimb

Revenire economică susținută în industrie pe fondul creșterii cererii externe...

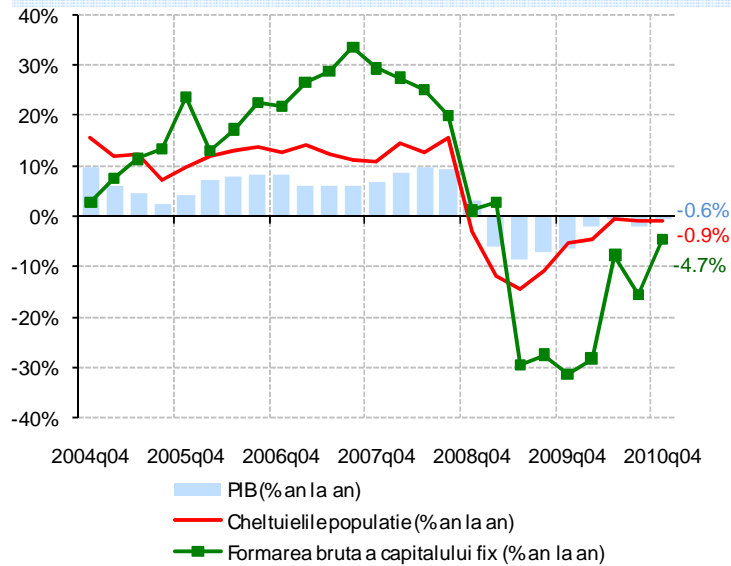

Notă: tarile CEE4= Polonia, Ungaria, Cehia, Slovacia

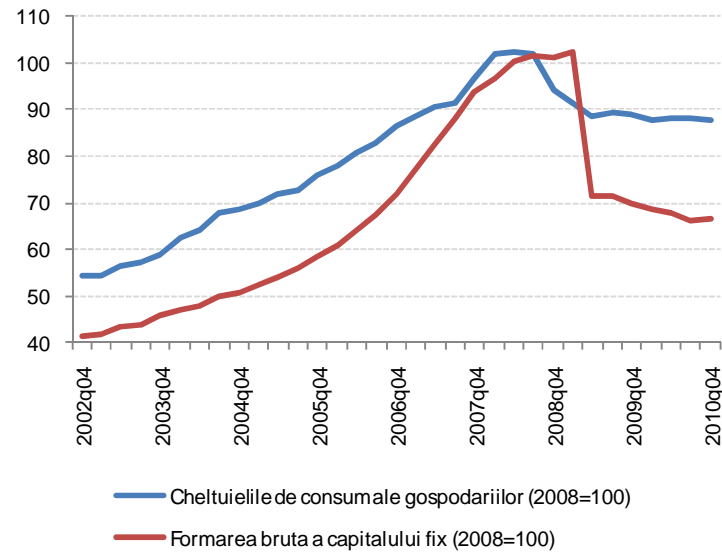
Sursa: Eurostat

... nu a fost suficientă pentru a contrabalansa scăderea abruptă a cererii interne

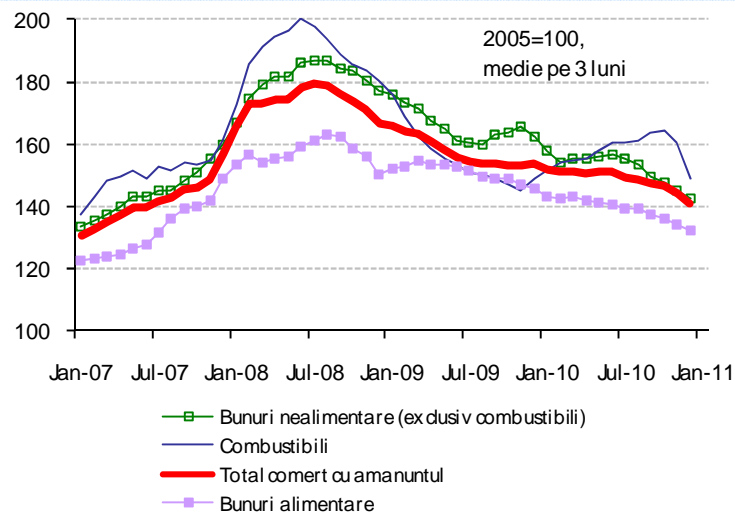
Consumul și investițiile s-au prăbușit...

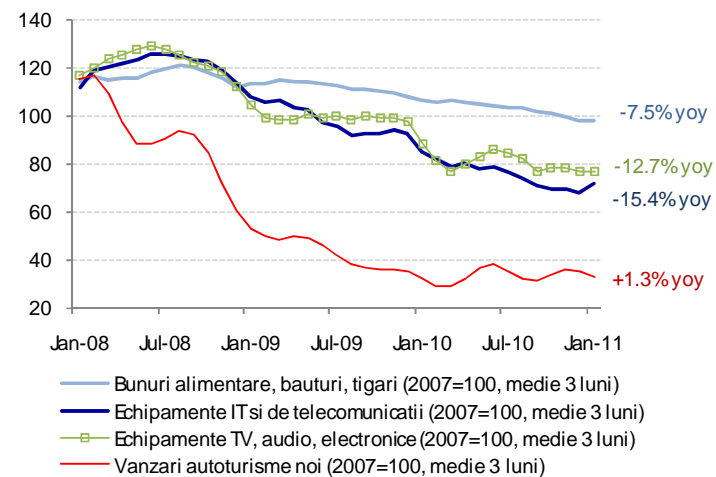
...ajungând la nivelurile înregistrate în 2007 respectiv 2006

Tendință susținută de scădere în comerțul cu amănuntul în perioada 2009-2010

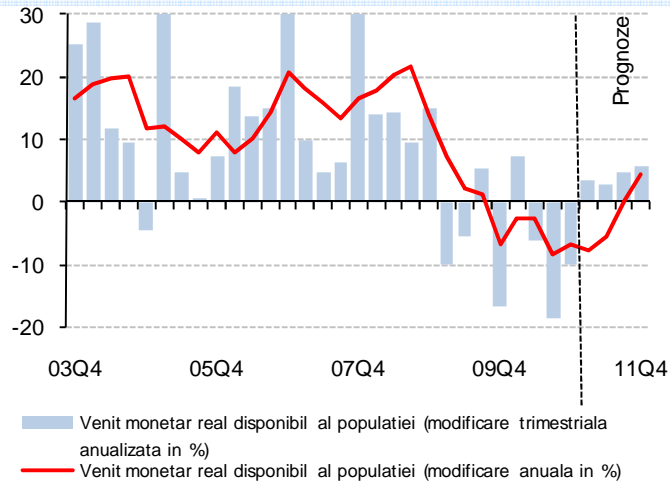
Vânzările de bunuri de folosință îndelungată au fost cele mai afectate, întrucât aceste achiziții depind de credit și perspectivele economice

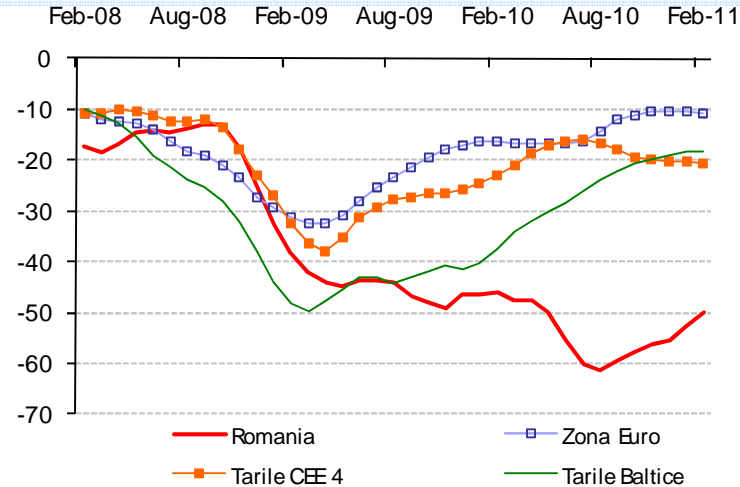
Sursa: Eurostat, Institutul Național de Statistică

Scăderea puterii de cumpărare și perspectivele economice negative au determinat o scădere a consumului și a activității de creditare a populației

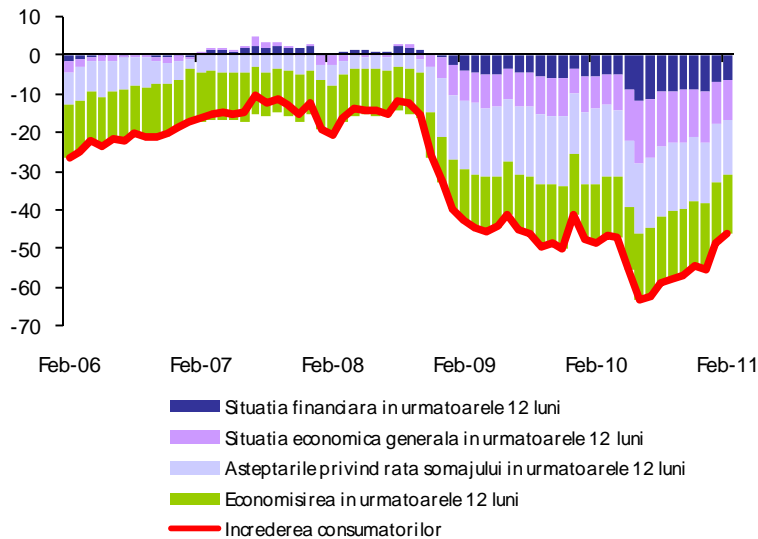
Venitul disponibil* real a scăzut

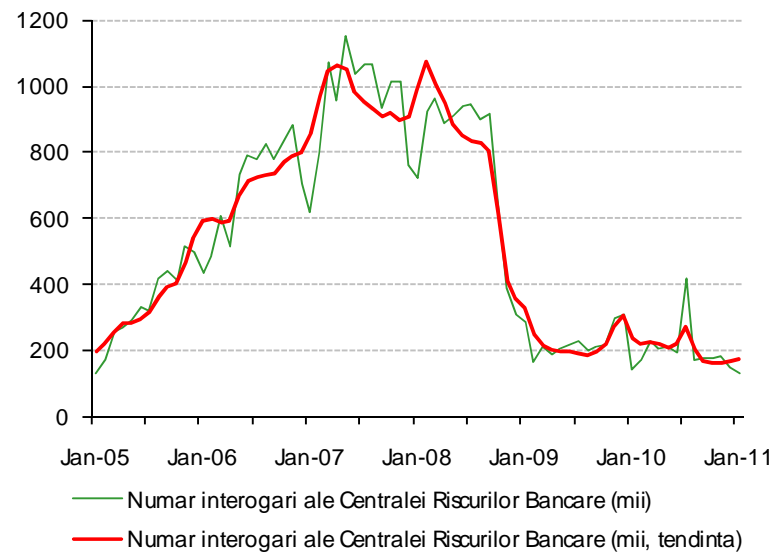
Sentimentul de încredere al populației s-a deteriorat semnificativ

Nivelul scăzut de încredere se datorează percepției negative a populației asupra perspectivelor economice și financiare

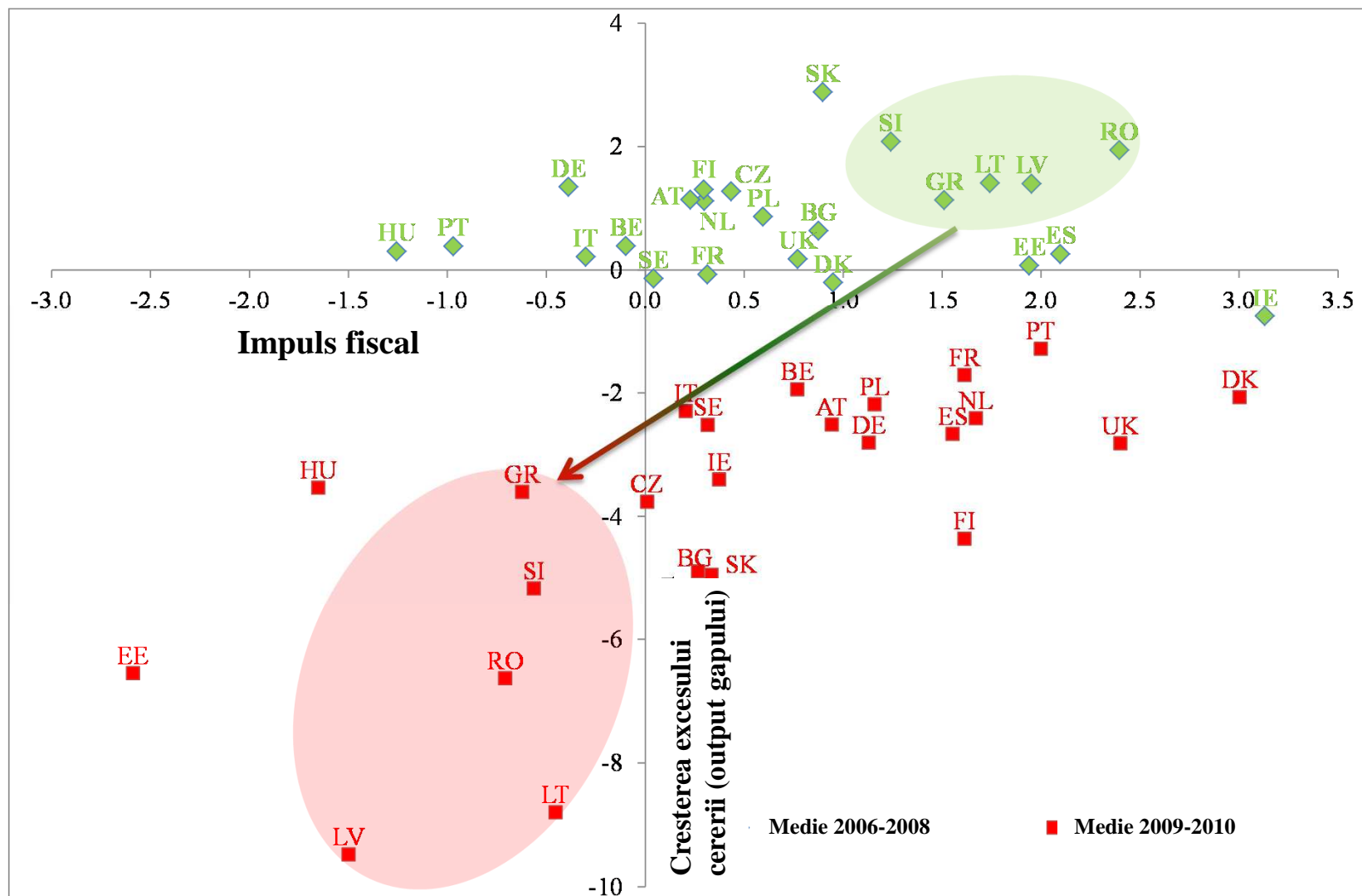
Activitatea de creditare rămâne slabă pe fondul unei cereri scăzute

*Venit disponibil=salarii, pensii, ajutoare sociale, remitențe (banii trimiși de muncitorii români din străinătate)

Sursa: Comisia Europeană, BNR, Institutul Național de Statistică

Este dificil de ieșit dintr-o politică fiscală prociclică

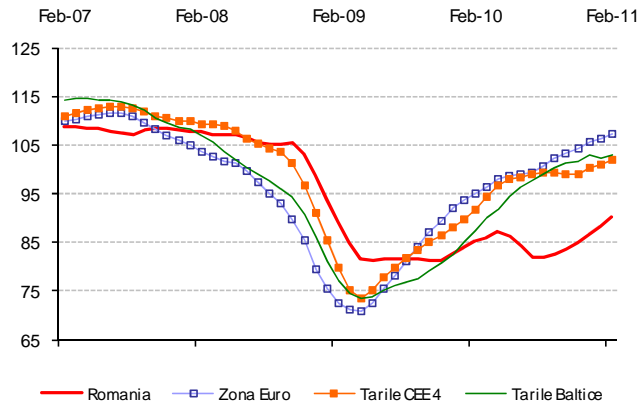
Notă: Impulsul fiscal = creșterea deficitului bugetar structural

Sursa: EUROSTAT, Consiliul Fiscal

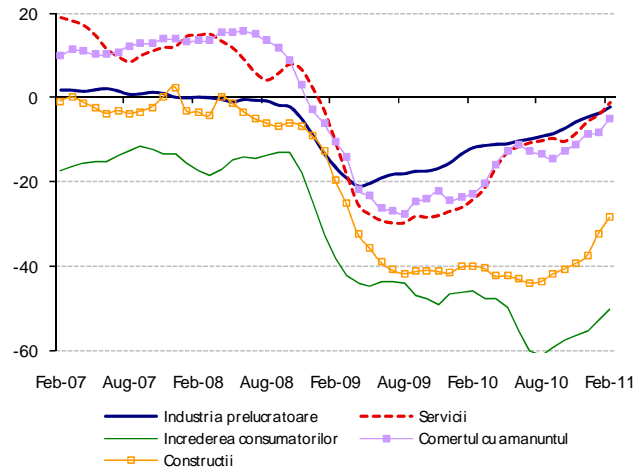
Activitatea economică a trecut probabil de punctul minim

Recuperarea va fi însă una încetă

Sentimentul de încredere în economie s-a îmbunătățit...

...în toate sectoarele economice

Notă: medie mobilă pe 3 luni

Revenire moderată pe termen scurt

- Cererea externă în creștere va continua să susțină probabil dinamica pozitivă a exporturilor și a activității din industrie
- Investițiile au potențial de creștere după doi ani în care s-au prăbușit
- Consumul populației va rămâne probabil în continuare la niveluri scăzute, pe fondul unui sentiment de încredere în economie încă scăzut
- Guvernul trebuie să continue programul de consolidare fiscală pentru a asigura o reducere a deficitului bugetar la nivele sustenabile

Perspectivă pozitivă pe termen mediu și lung

- Sentimentul de încredere al investitorilor și populației în economie se va îmbunătăți probabil mai mult spre finalul anului 2011
- Consumul populației va începe probabil să crească

Principalele riscuri

- Turbulențe pe plan politic
- Procesul de consolidare fiscală eșuează
- Turbulențe pe piețele financiare externe

2. Reformele structurale – fundamentul pentru o creștere economică sustenabilă pe termen lung

Contribuția factorilor de producție la creșterea economică – potențialul de creștere post-criză s-a redus

Contributii la ritmul de crestere a PIB real

	Modificarea PIB real (%)	Contributia la modificarea PIB - ului (puncte procentuale)		
		Stocul de capital	Factorul munca	Factorul total de productivitate
Medie 1993-1999	0.6	2.3	-1.2	-0.5
Medie 2000-2004	5.5	2.5	-0.2	3.2
Medie 2005-2009	6.4	6.1	0.4	-0.3
2009	-7.1	2.9	-0.9	-9.5
<i>Medie 2010-2015</i>	<i>2.9</i>	<i>3.4</i>	<i>-0.1</i>	<i>-0.4</i>

Sursa: Estimari ale experților FMI. Cifrele în italic se referă la ritmul de creștere a PIB-ului potențial

- Acces mai dificil la finanțare, datorită unei aversiuni la risc în creștere
- Impact negativ asupra creșterii economice, pe fondul reducerii nivelului de îndatorare la nivelul economiei reale
- Creștere economică mai redusă la nivelul zonei euro
- Reformele structurale sunt obligatorii pentru creșterea atractivității investiționale, în contextul existenței unui spațiu de stimul fiscal redus

Aspecte structurale ale economiilor Noilor State Membre

	Calitatea instituțiilor, 2010*	Percepția asupra corupției, 2010*	Ușurința de a face afaceri, 2010**	Infrastructură 2010*	Piețe, 2010*	Eficiența pieței forței de muncă, 2010*	Rata de ocupare, %, 2009	Educație, 2010*	Consumul energetic unitar, 2008***
Bulgaria	3.29	3.6	51	3.57	4.00	4.51	62.6	4.14	944.2
Cehia	3.86	4.6	63	4.78	4.58	4.75	65.4	4.66	525.3
Estonia	4.91	6.5	17	4.94	4.71	4.91	63.5	5.17	570.5
Ungaria	3.76	4.7	46	4.36	4.16	4.46	55.4	4.81	401.4
Letonia	3.79	4.3	24	4.26	4.13	4.58	60.9	4.81	308.7
Lituania	3.99	5.0	23	4.56	4.12	4.51	60.1	5.07	417.5
Polonia	4.18	5.3	70	3.76	4.38	4.58	59.3	5.00	383.5
România	3.74	3.7	56	3.44	4.08	4.32	58.6	4.47	614.6
Slovacia	3.60	4.3	41	4.19	4.34	4.66	67.5	4.49	519.7
Slovenia	4.37	6.4	42	4.83	4.52	4.26	60.2	5.27	257.5
Zona Euro							64.7		160.5
SUA	4.67	7.1	5	5.65	4.81	5.63		5.64	180.6

* Indice – o valoare mai ridicată este asociată cu un scor mai bun;

** Poziția în clasament (din 183 țări)

***Consumul energetic (kg de echivalent petrol) per 1000 euro PIB (prețuri constante 1995)

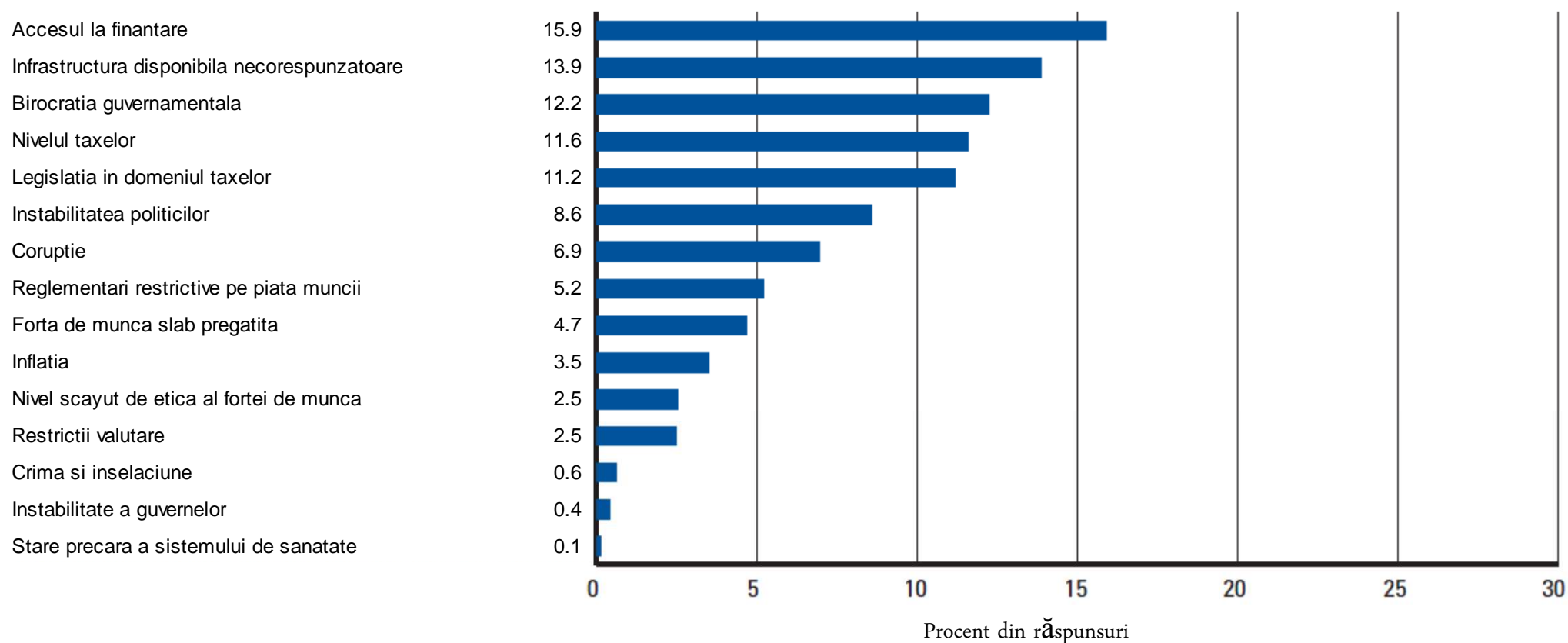
Sursa: World Economic Forum – Global Competitiveness Report, Transparency International, Eurostat, World Bank

Ușurința de a face afaceri în România

	Poziția în clasament DB 2011	Poziția în clasament DB 2010	Modificarea poziției în clasament
Clasament Doing Business	56/183	54/183	-2
Factori			
<u>Înființarea unei afaceri</u>	44	41	-3
<u>Obținerea autorizațiilor de construcție</u>	84	93	9
<u>Înregistrarea proprietăților</u>	92	92	Nici o modificare
<u>Obținerea de finanțare</u>	15	14	-1
<u>Protecția investitorilor</u>	44	41	-3
<u>Plata taxelor</u>	151	147	-4
<u>Comerț exterior</u>	47	48	1
<u>Aplicarea prevederilor contractuale</u>	54	53	-1
<u>Închiderea unei companii</u>	102	92	-10

Sursa: World Bank – Doing Business 2011.

Cele mai importante constrangeri pentru mediul de afaceri

Sursa: World Economic Forum – Global Competitiveness Report 2010-2011

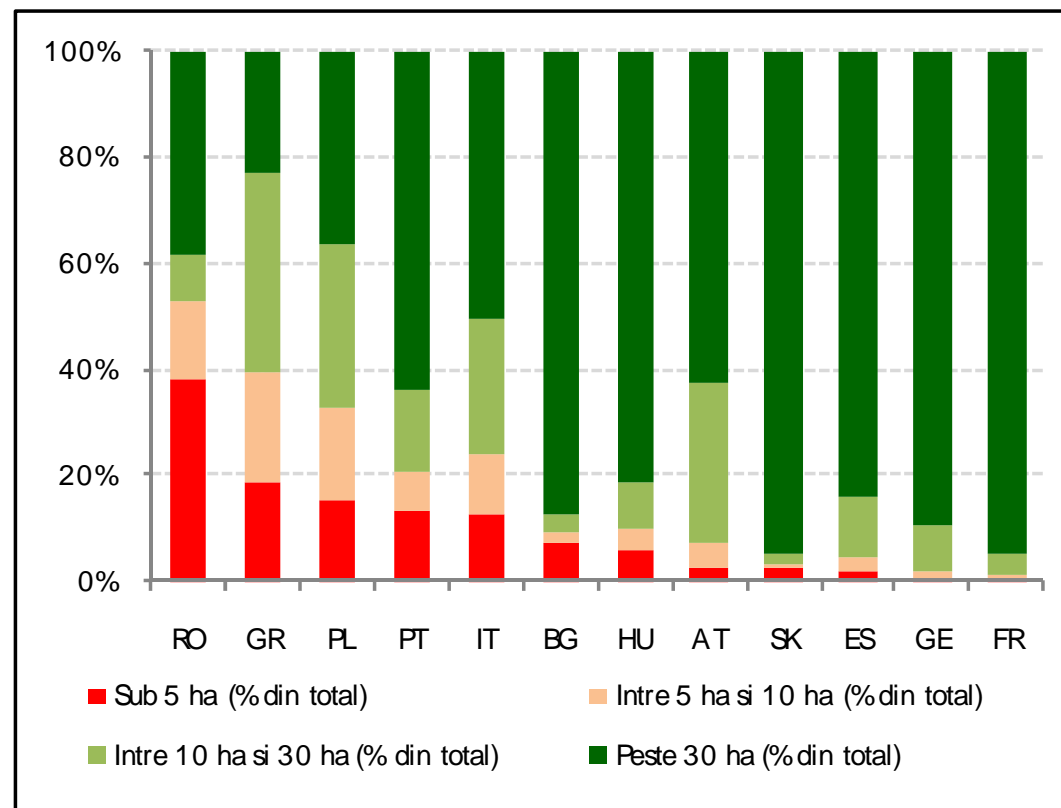
Soluții posibile pentru îmbunătățirea calității infrastructurii

- **Îmbunătățirea substanțială a gradului de absorbție a fondurilor europene**
- **Parteneriate public-private**
- **Scăderea ponderii cheltuielilor sociale în bugetul public pentru a crește spațiul fiscal pentru investiții**
- **Bugete multianuale și prioritizarea investițiilor sunt esențiale**

Potențial enorm în agricultură – eficiența trebuie crescută

- Crearea și sprijinirea dezvoltării unei piețe de produse agricole
- Evaziunea fiscală din comerțul cu cereale trebuie redusă substanțial
- Promovarea unor politici care să susțină comasarea terenurilor
- Reducerea dependenței de condițiile climatice

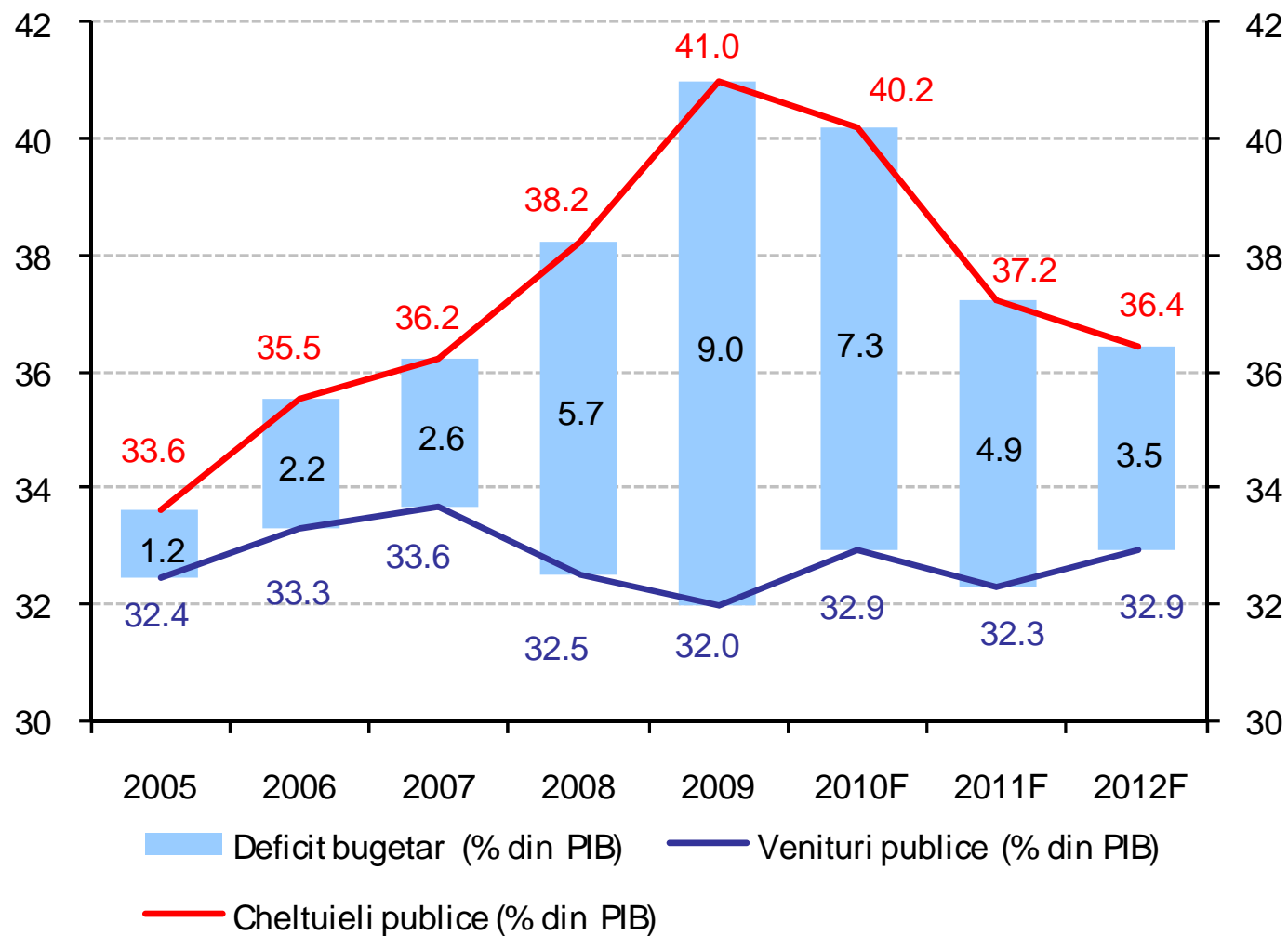
Structura terenurilor agricole în funcție de suprafața exploatației

Sursa: EUROSTAT

**3. Aspecte fiscale – reaşezarea bugetului pe baze sustenabile
este un proces dureros**

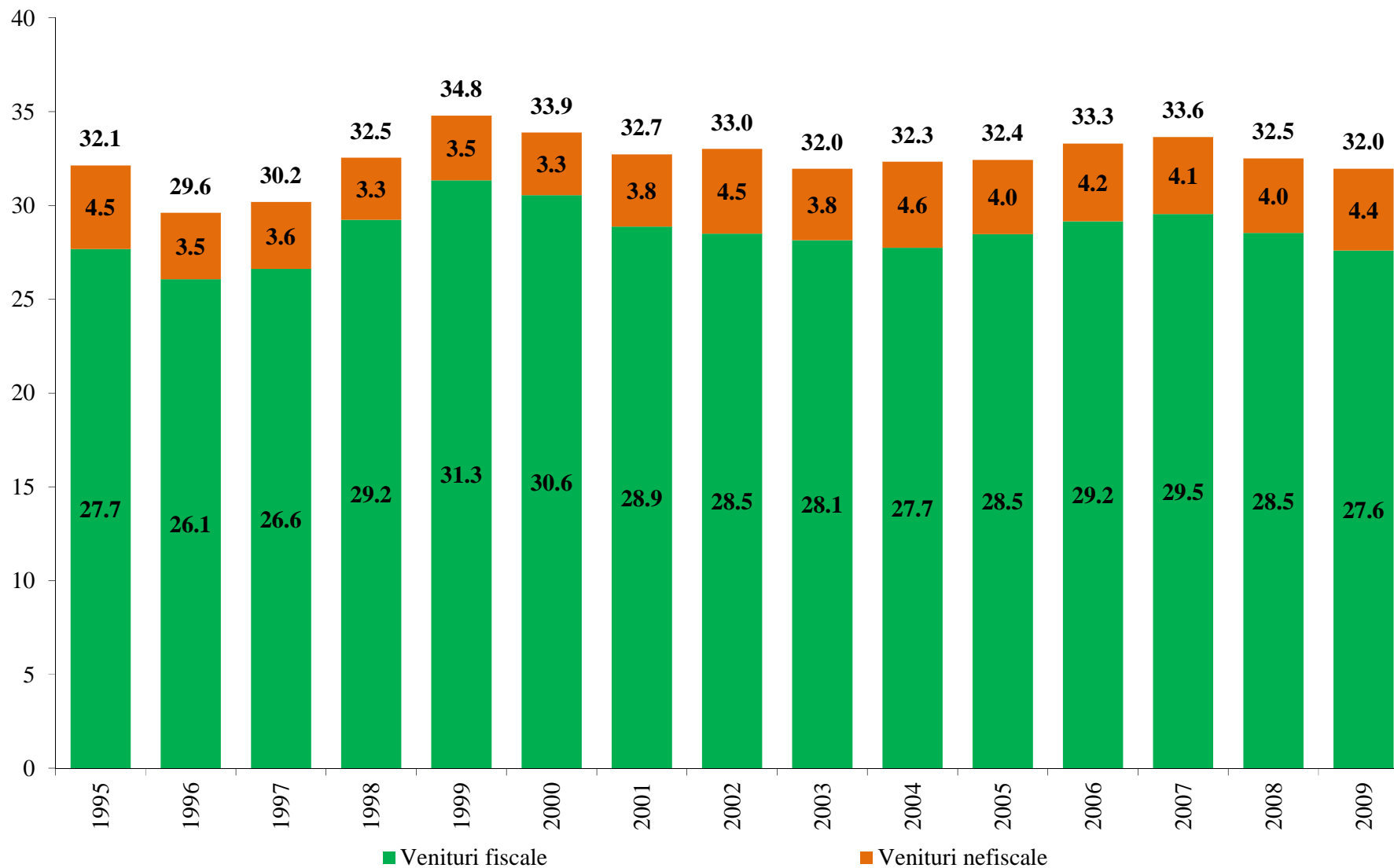
Politică fiscală exuberantă înainte de criză – creșterea exponențială a cheltuielilor publice

Notă: Cifrele sunt calculate pe baza ESA95
Sursa: Comisia Europeană (Proгноza de toamnă 2010)

Venituri bugetare stabile ...

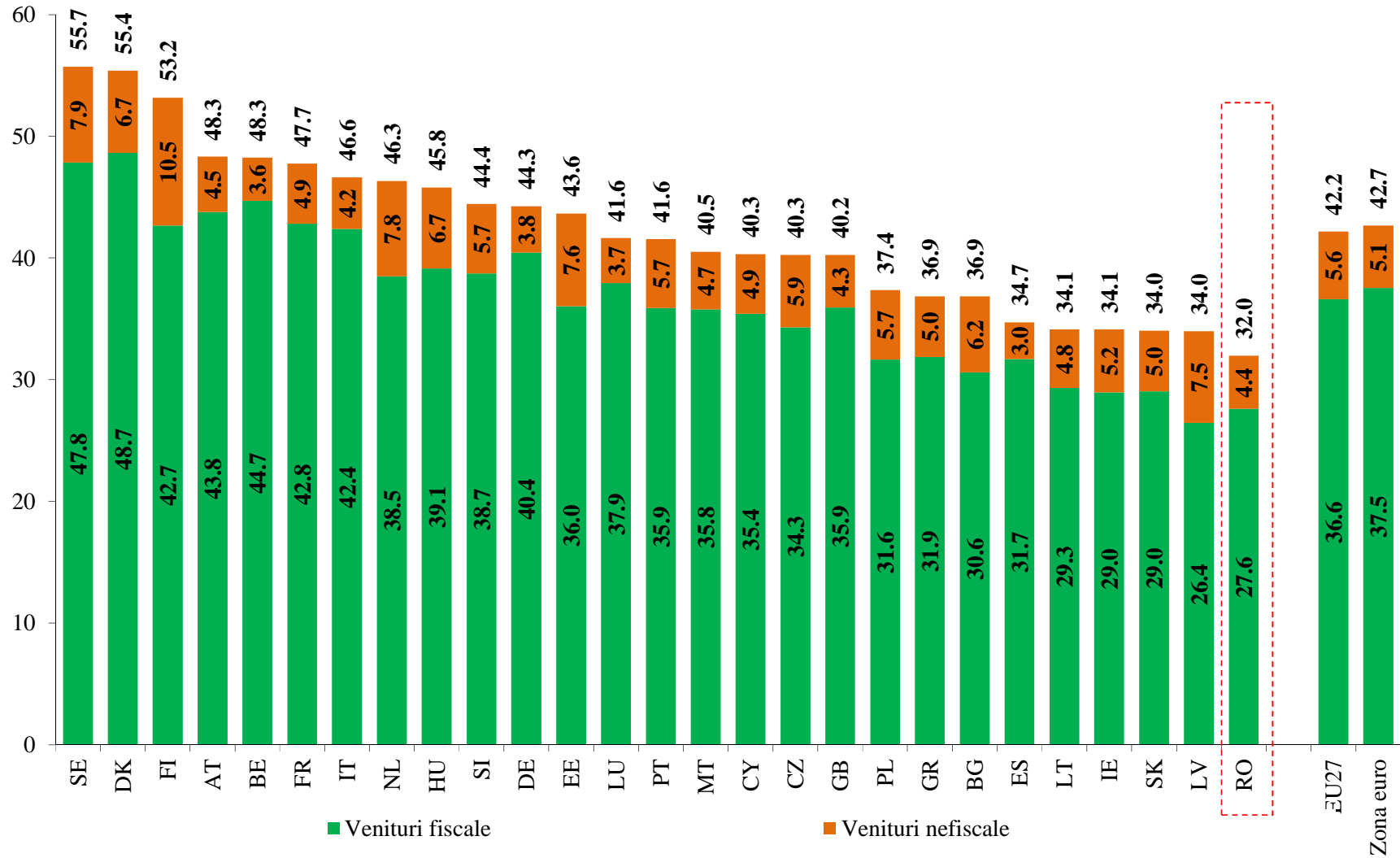
Venituri bugetare în România (% din PIB, ESA 95)

Sursa: Eurostat, Ministerul de Finanțe

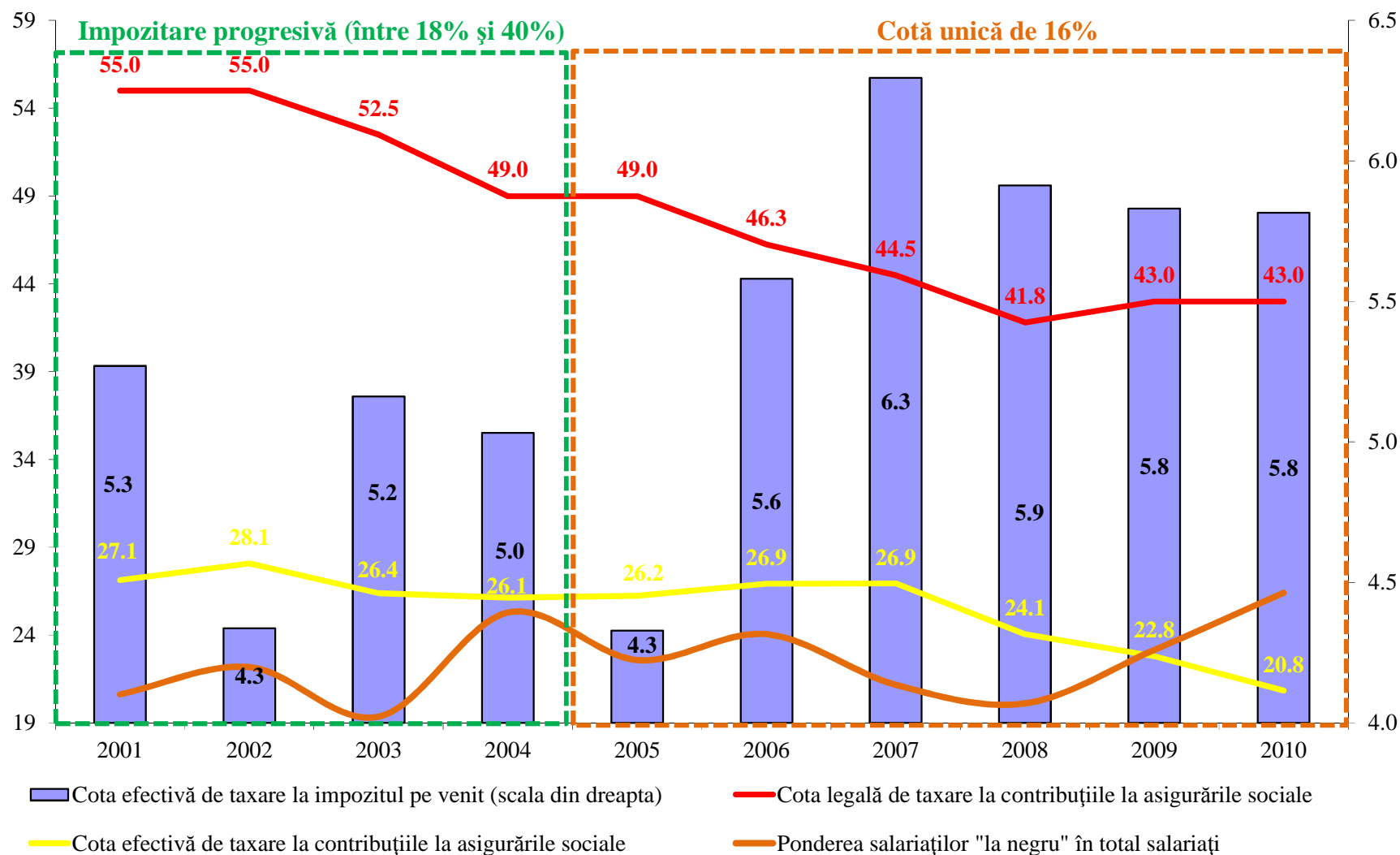
... dar cele mai mici venituri bugetare din UE27

Venituri bugetare în UE27 (% din PIB, ESA 95, 2009)

Sursa: Eurostat, Consiliul Fiscal

Conformarea voluntară – impozitul pe venit și contribuțiile sociale

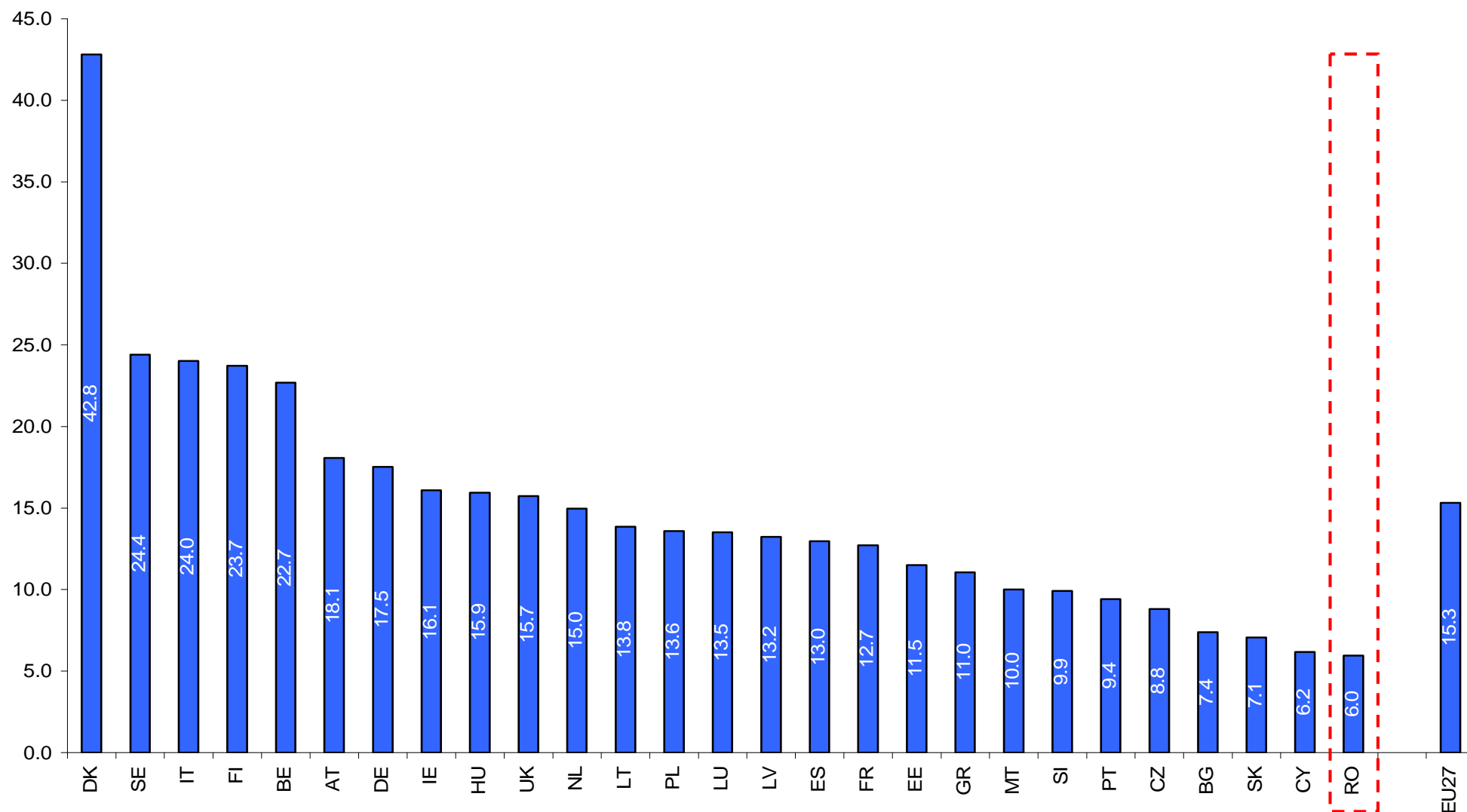

Ratele implicite de taxare sunt calculate ca raport între veniturile bugetare din impozitul de pe venit, respectiv contribuțiile la asigurările sociale și remunerarea salariaților din conturile naționale (incluzând economia neobservabilă/ascunsă). Datele pentru remunerarea salariaților pentru perioada 2009-2010 reprezintă estimări.

Numărul de salariați "la negru" este calculat ca diferență între numărul de salariați rezultat din sondajul asupra pieței forței de muncă efectuat de INS și numărul oficial de salariați raportat de angajatori .

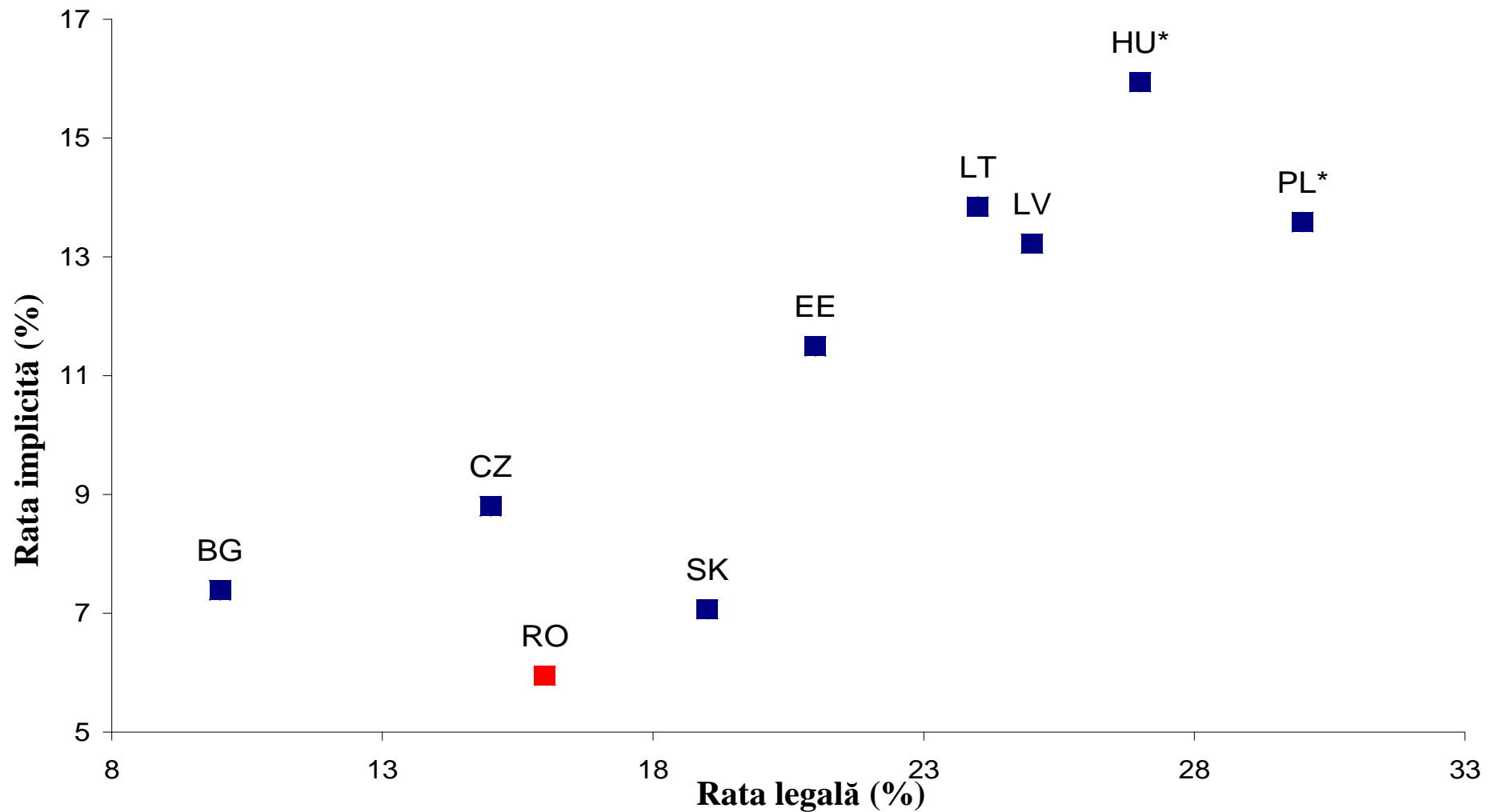
Sursa: Eurostat, Institutul Național de Statistică, Ministerul de Finanțe, Consiliul Fiscal

Rata de taxare efectivă pentru impozitul pe venit, 2008

Rata efectivă de taxare este calculată ca raport între veniturile bugetare din impozitul pe venit și remunerarea salariaților din conturile naționale (incluzând economia neobservabilă/ascunsă).

Ratele de taxare legale vs. ratele implicite pentru impozitul pe venit în 2008

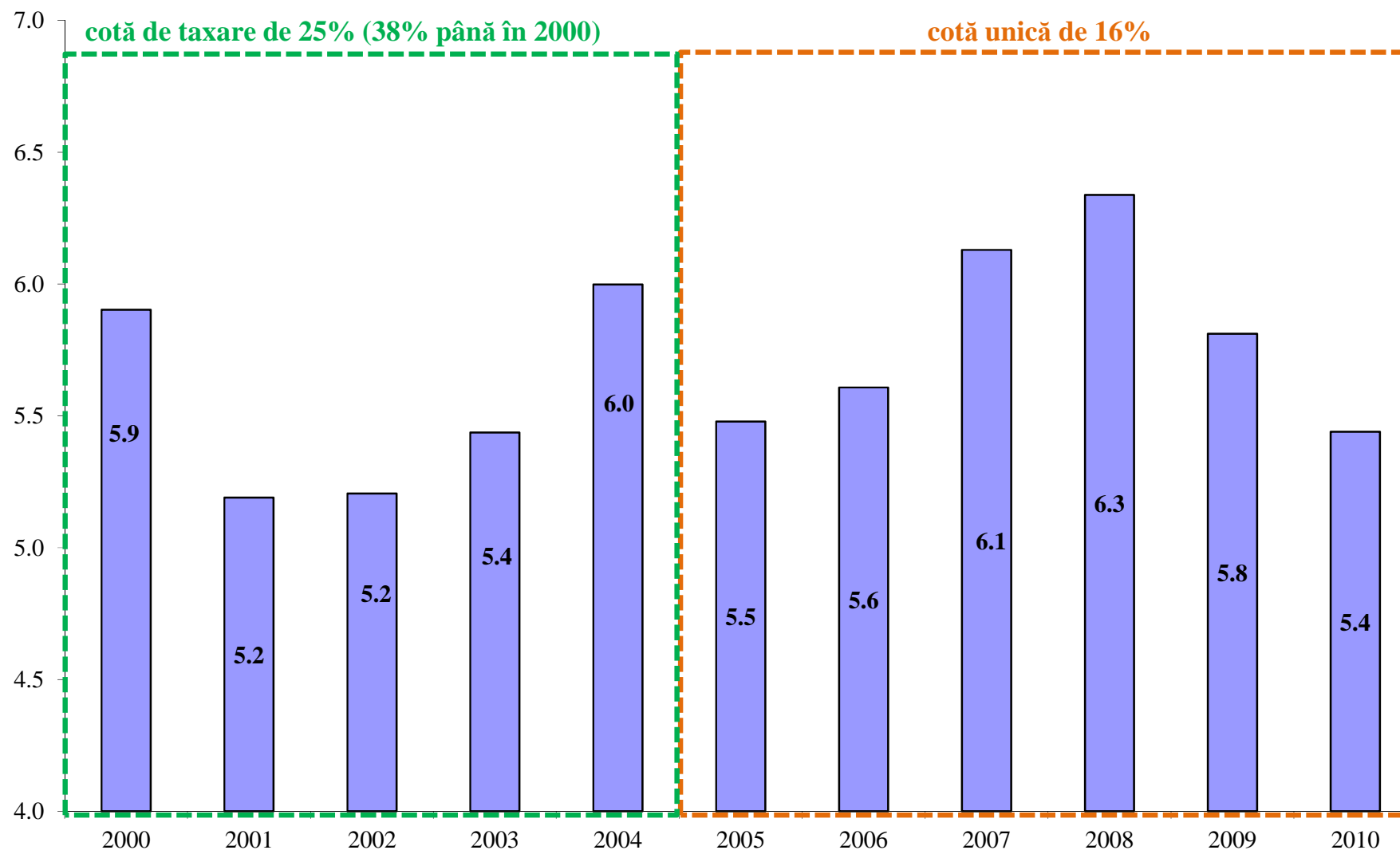

* Ungaria și Polonia au avut taxare progresivă în 2008 (două cote în Ungaria - 18% și 36%, 3 cote în Polonia - 19%, 30% and 40%)

Rata efectivă de taxare este calculată ca raport între veniturile bugetare din impozitul pe venit și compensarea salariaților din conturile naționale (include economia neobservabilă/ascunsă).

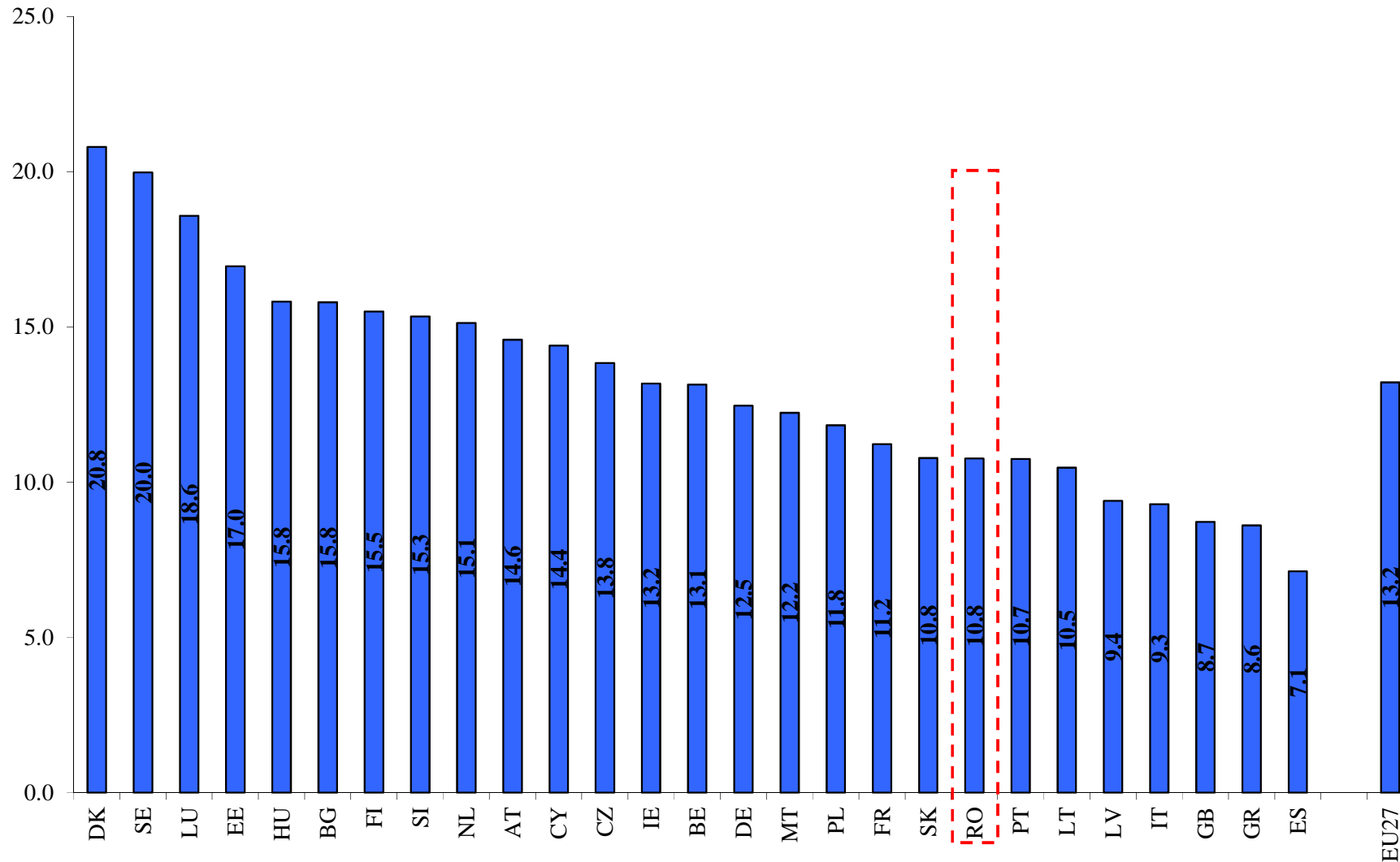
Sursa: Eurostat, INS, Ministerul de Finanțe, Consiliul Fiscal

Rata implicită de taxare – impozitul pe profit

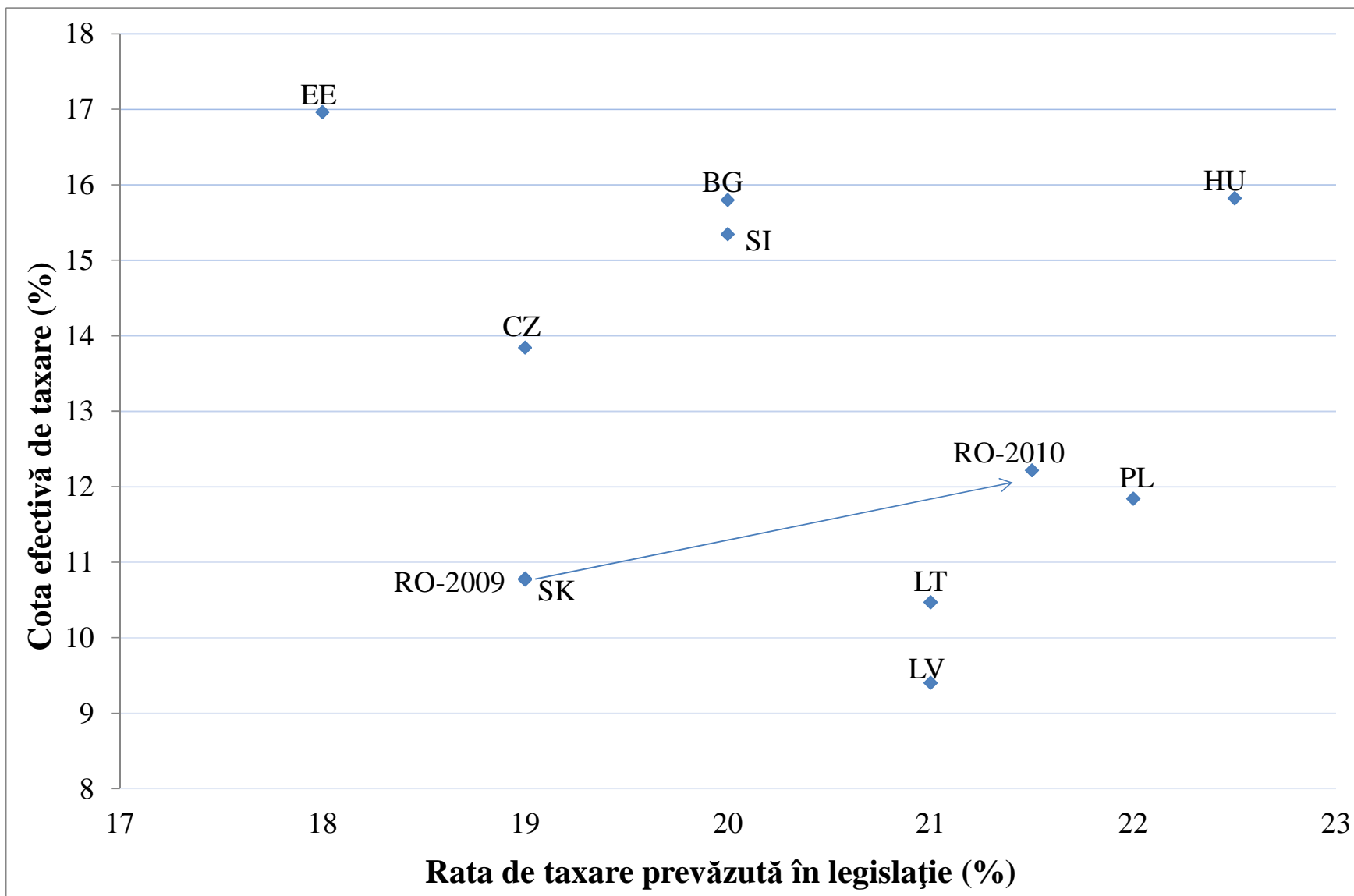
Rata implicită de taxare este calculată ca raport între veniturile bugetare din impozitul pe profit și rezultatul brut din exploatare și venitul mixt din conturile naționale (include economia neobservabilă/ascunsă), ca aproximare pentru profiturile brute din economie. Datele privind rezultatul brut din exploatare și venitul mixt pentru 2009-2010 reprezintă estimări.

Rata efectivă de taxare pentru TVA, 2009

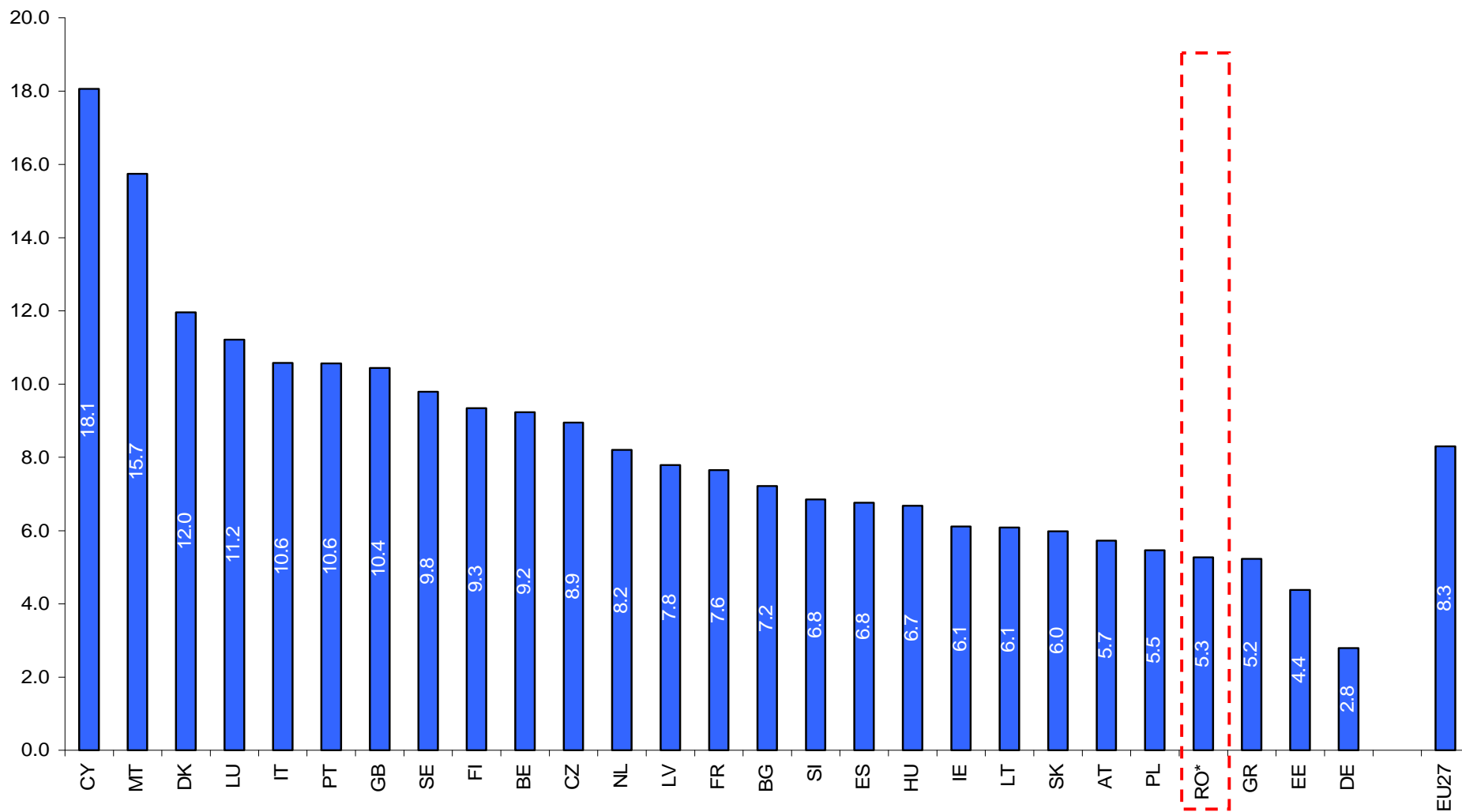
Rata implicită de taxare este calculată ca raport între veniturile bugetare din TVA și consumul privat din conturile naționale (include economia neobservabilă/ascunsă).

Cotele de taxare legale vs. cotele efective de taxare pentru TVA în 2009

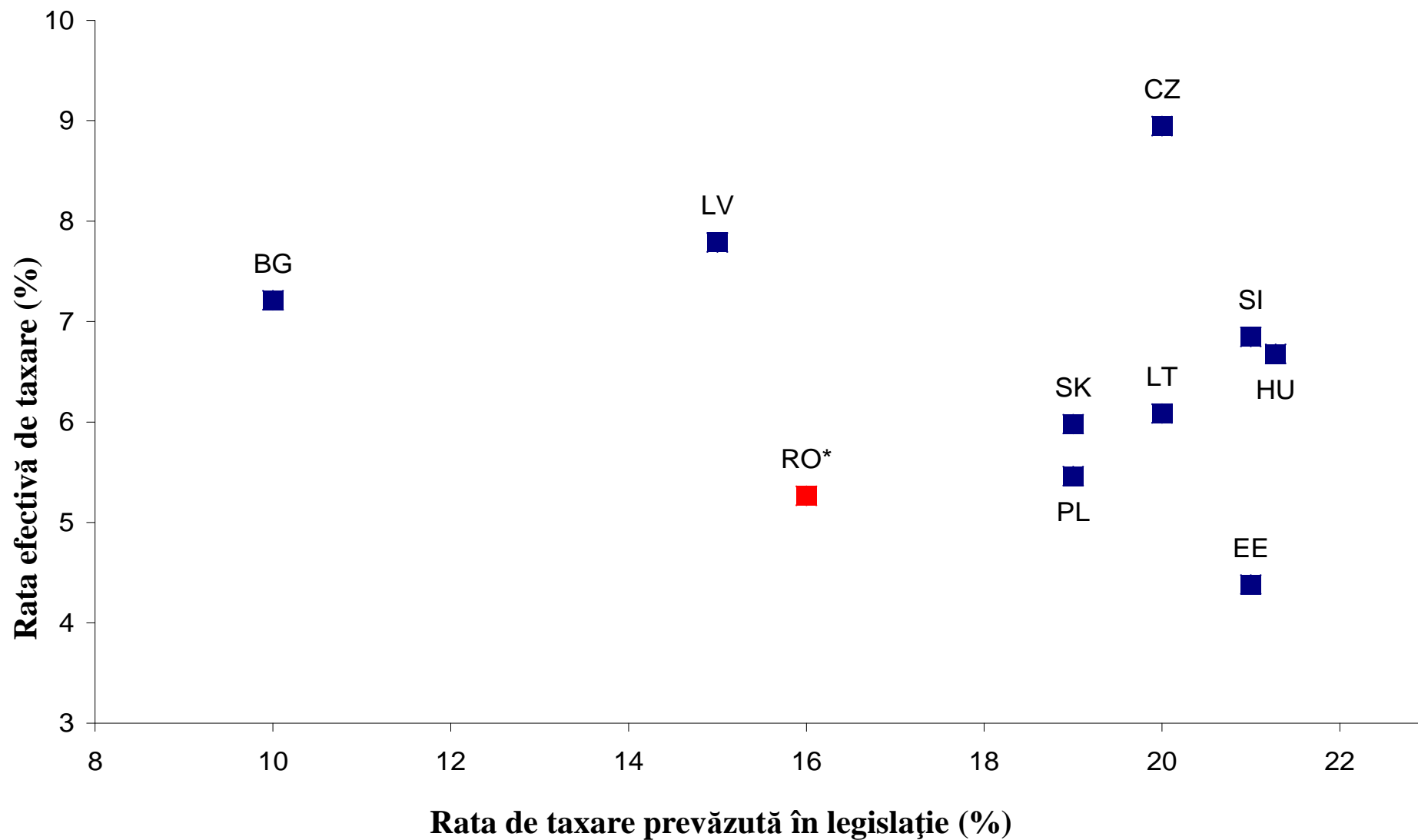
Rata implicită de taxare este calculată ca raportul dintre veniturile bugetare din TVA și consumul privat din conturile naționale (include economia neobservabilă/ascunsă).

Rata efectivă de taxare pentru impozitul pe profit, 2008

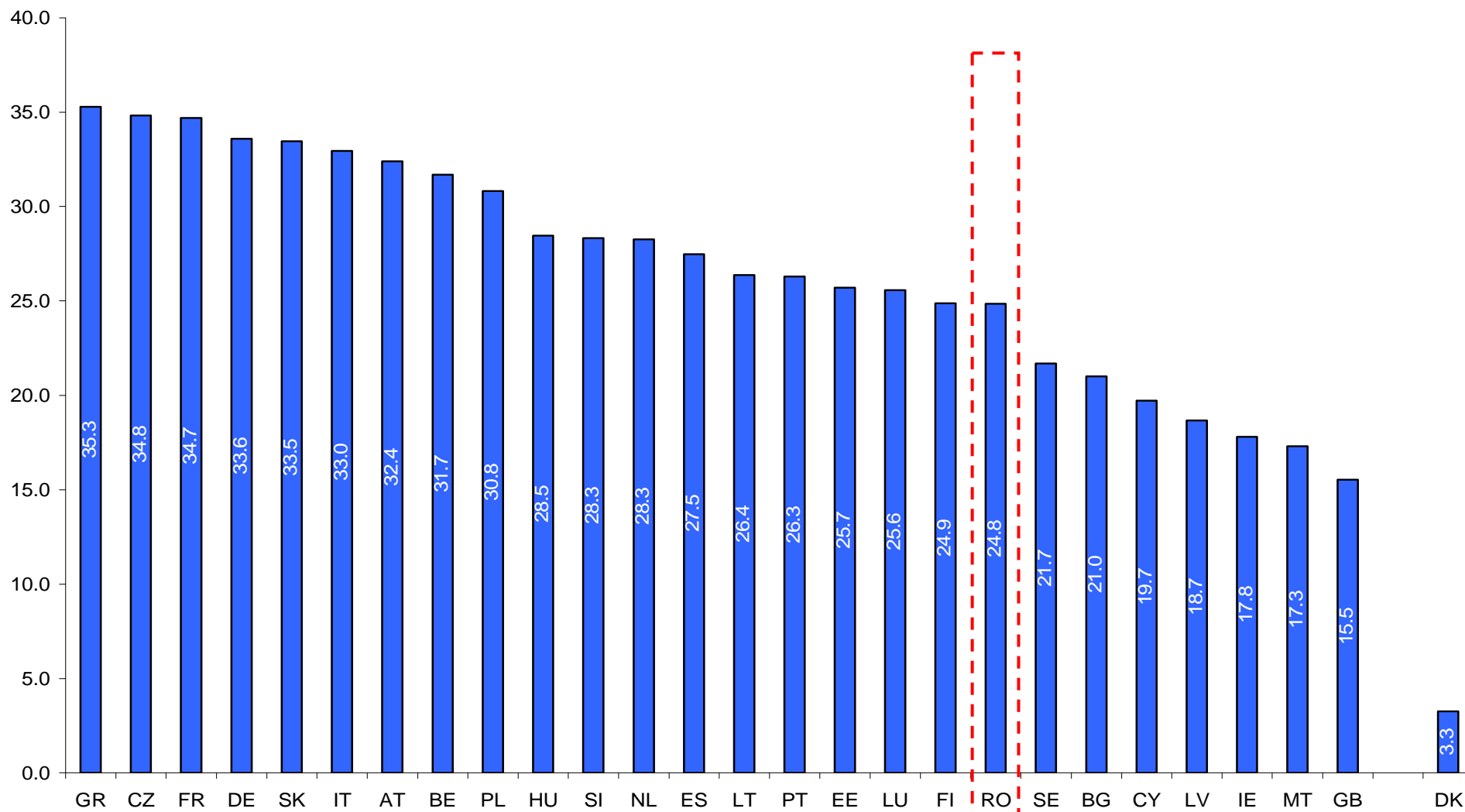
Rata efectivă de taxare este calculată ca raport între veniturile bugetare din impozitul pe profit și rezultatul brut din exploatare și venitul mixt, din conturile naționale (include economia neobservabilă/ascunsă).

Rata efectivă de taxare pentru impozitul pe profit, 2008

Rata efectivă de taxare este calculată ca raportul dintre veniturile bugetare din impozitul pe profit și rezultatul brut din exploatare și venitul mixt, din conturile naționale (include economia neobservabilă/ascunsă).

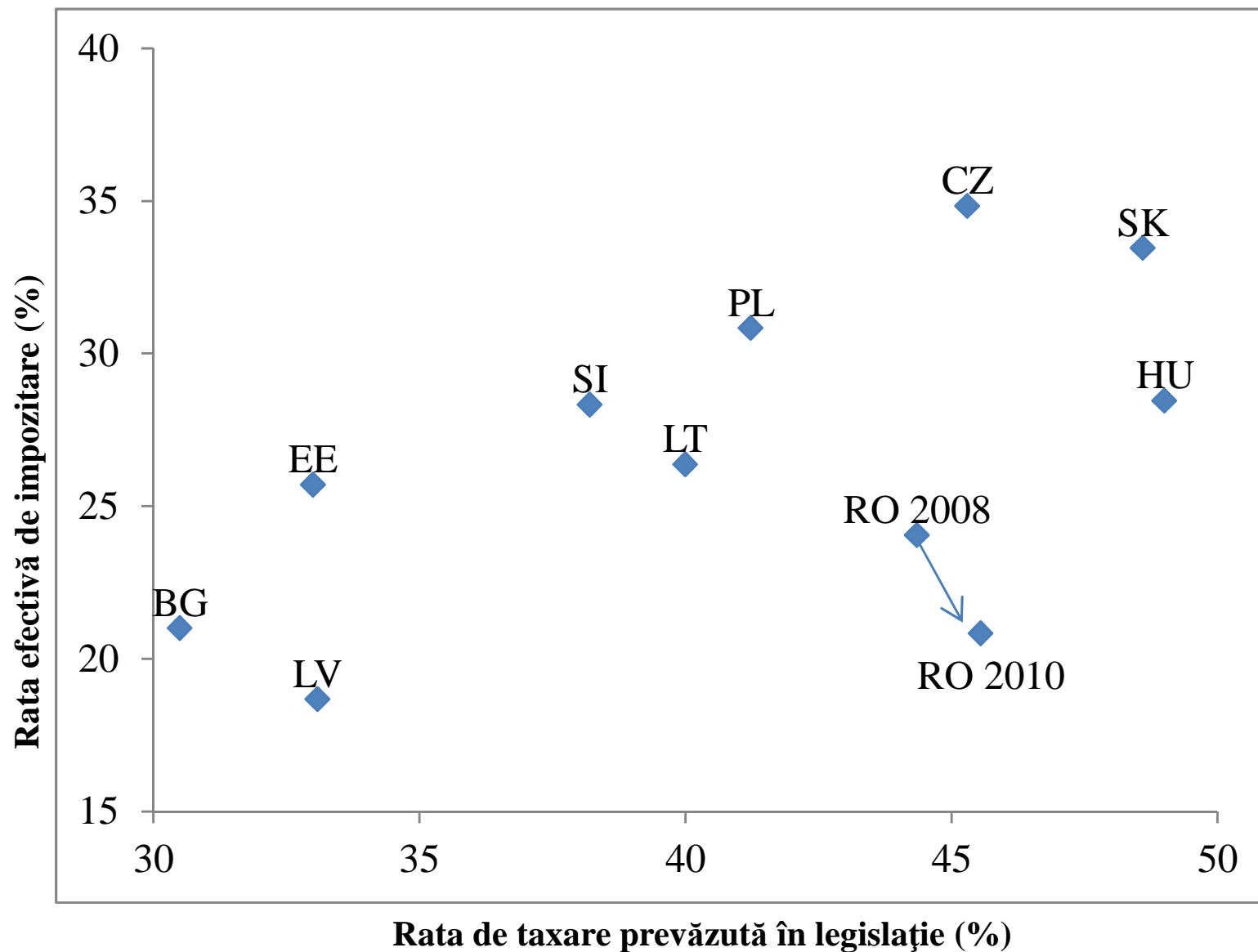
Rata efectivă de taxare pentru contribuții la asigurări sociale, 2008

Rata efectivă de taxare este calculată ca raportul dintre veniturile bugetare din contribuțiile la asigurările sociale și compensarea salariaților din conturile naționale (include economia neobservabilă/ascunsă).

Sursa: Eurostat, INS, Ministerul de Finanțe, Consiliul Fiscal

Ratele de impozitare prevăzute în legislație vs. ratele de impozitare efective pentru contribuțiile la asigurări sociale 2008

Rata efectivă de taxare este calculată ca raportul dintre veniturile bugetare din contribuțiile la asigurările sociale și compensarea salariaților din conturile naționale (include economia neobservabilă/ascunsă).

Cotele de contribuții pentru asigurări sociale pentru țările NMS10 în 2010, %

Contribuții sociale		SK	HU	CZ	RO	PL	LT	SI	LV	EE	BG
Pensii pentru limită de vârstă	Angajator	14.0	24.0	21.5	20.8	9.8	23.3	8.9	-	-	8.9
	Angajat	4.0	9.5	6.5	10.5	9.8	3.0	15.5	-	-	7.1
	Total	18.0	33.5	28.0	31.3	19.5	26.3	24.4	-	-	16.0
Șomaj	Angajator	1.0	-	1.2	0.5	-	1.1	0.1	-	-	0.4
	Angajat	1.0	-	0.0	0.5	-	-	0.1	-	-	0.6
	Total	2.0	-	1.2	1.0	-	1.1	0.2	-	-	1.0
Sănătate	Angajator	10.0	2.0	9.0	5.2	0.0	3.0	7.1	-	-	0.0
	Angajat	4.0	6.0	4.5	5.5	9.0	6.0	6.4	-	-	8.0
	Total	14.0	8.0	13.5	10.7	9.0	9.0	13.5	-	-	8.0
Altele	Angajator	10.2	4.0	2.6	1.4	4.9	3.7	0.1	-	-	1.8
	Angajat	4.4	3.0	0.0	-	4.0	-	0.1	-	-	2.1
	Total	14.6	7.0	2.6	-	8.9	3.7	0.2	-	-	3.9
Total	Angajator	35.2	30.0	34.3	27.9	14.7	31.1	16.1	24.1	33.0	11.1
	Angajat	13.4	18.5	11.0	16.5	22.7	9.0	22.1	9.0	0.0	17.8
	Total	48.6	48.5	45.3	44.4	41.2	40.1	38.2	33.1	33.0	30.5

Sursa: Comisia Europeană

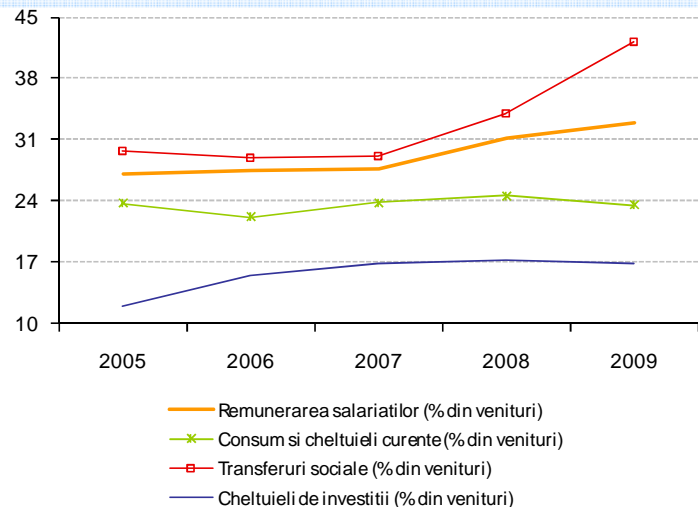
Cotele de impozitare în țările UE, 2010

Țara	Impozit pe profit	Impozit pe venit	TVA standard
Austria	25%	21-50%	20%
Belgia	34%	25-50%	21%
Bulgaria	10%	10%	20%
Croația	20%	15-45%	23%
Cipru	10%	0-30%	15%
Rep. Cehă	19%	15%	20%
Danemarca	25%	0-63%	25%
Estonia	21%	21%	20%
Franța	33%	21% (contribuții sociale)	20%
Germania	29.8% (medie)	0-45%	19%
Grecia	22/25%	0-40%	19%
Ungaria	16%	18% și 36%	25%
Irlanda	13%	0-41%	21%
Italia	31%	23-43%	20%
Letonia	15%	26%	21%
Lituania	15%	0-15%	21%
Luxemburg	30%	6-38.95%	15%
Malta	35%	0-35%	18%
Olanda	20/25.5%	0-52%	19%
Polonia	19%	0%, 18, 32% (sau 19% opțional, lucrătorii pe cont propriu)	22%
Portugalia	25%	10.5-40%	21%
România	16%	16%	24%
Serbia	10%	12-20%	18%
Slovacia	19%	19%	19%
Slovenia	21%	16-41%	8.5/20%
Spania	25-30%	0-42%	18%
Suedia	26%	28.89%-59.09%	25%

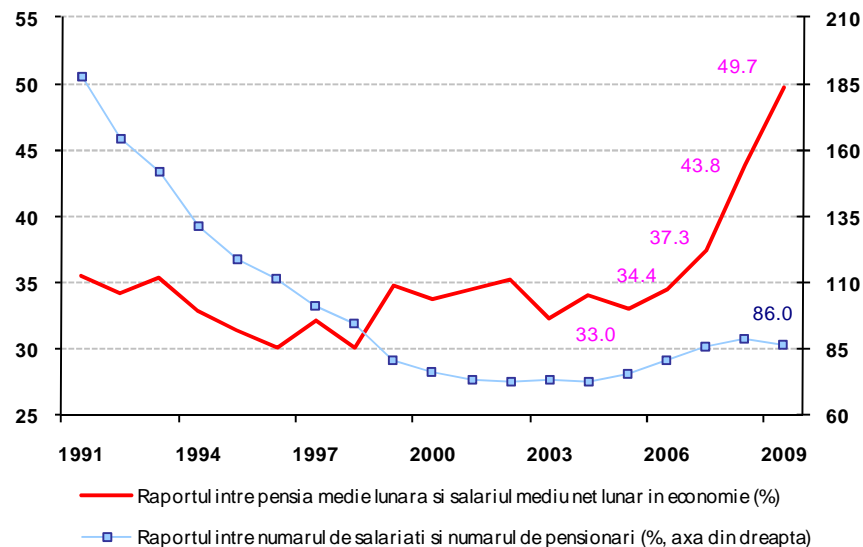
Sursa: Eurostat, Ministerele de Finanțe, Consiliul Fiscal

O creștere foarte rapidă a cheltuielilor bugetare, determinată în principal de cheltuielile sociale

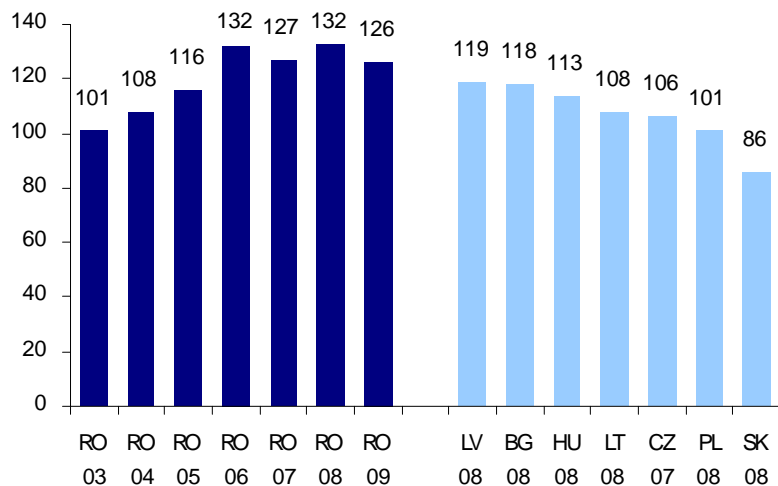
Creșterea salariilor din sectorul public și a pensiilor explică cea mai mare parte din creșterea deficitului bugetar

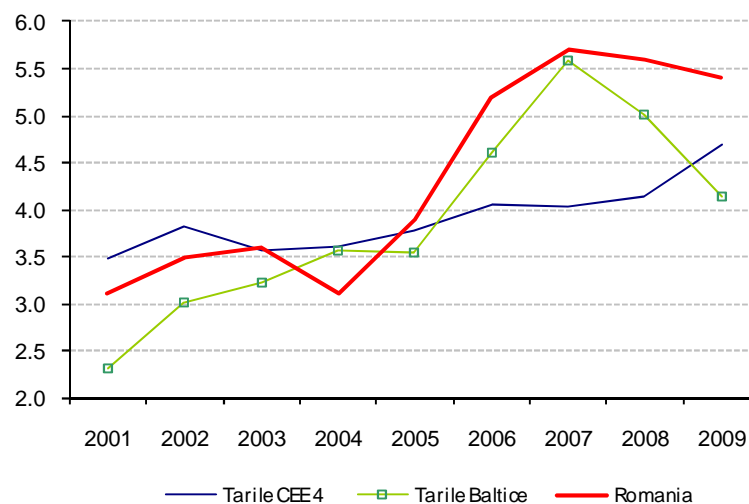
Creșterea accentuată a pensiilor

Creșterea rapidă a salariilor în sectorul public

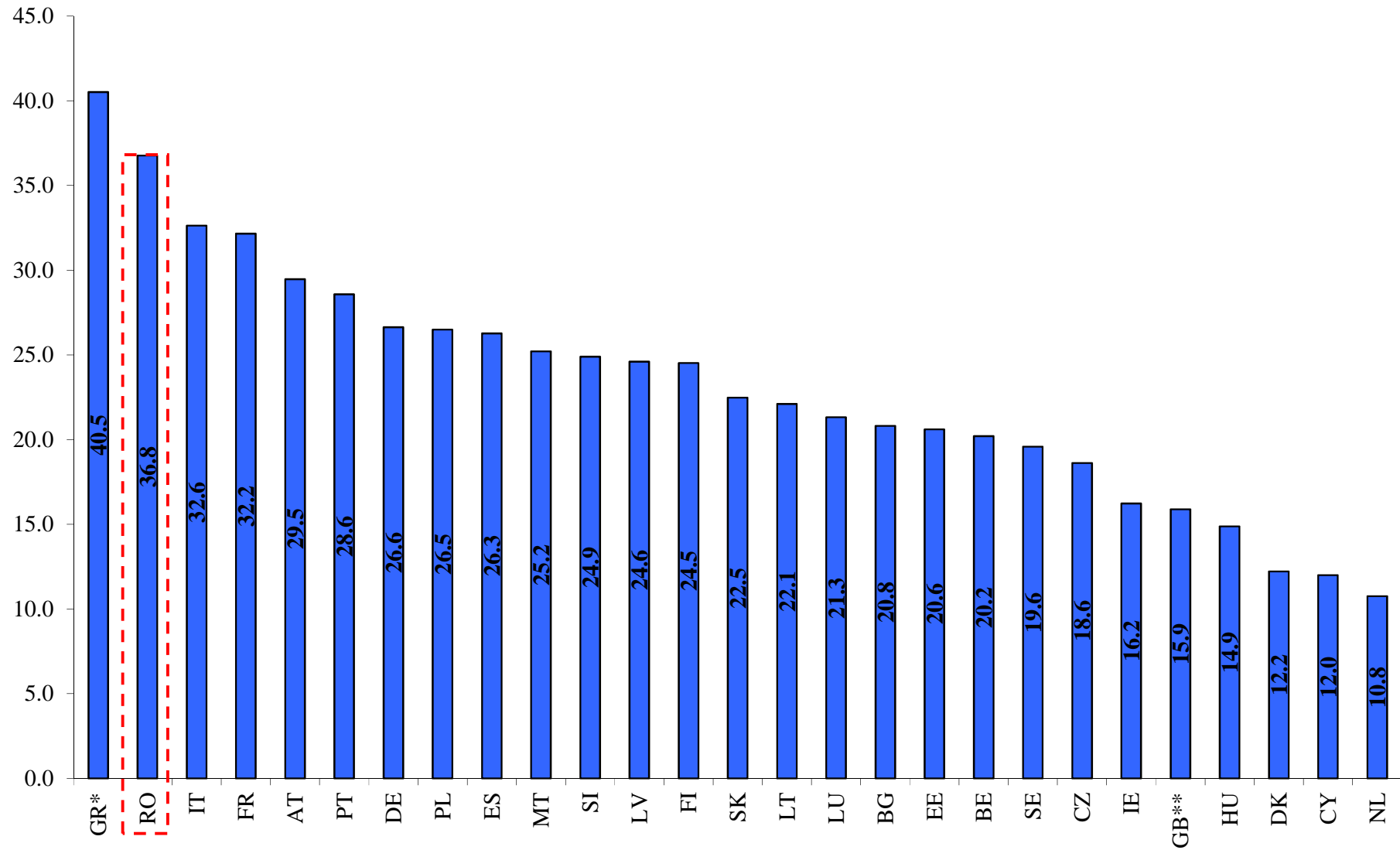
Eficiență scăzută a cheltuielilor pentru investiții

Notă: Raportul dintre câștigurile în sectorul public și cel privat

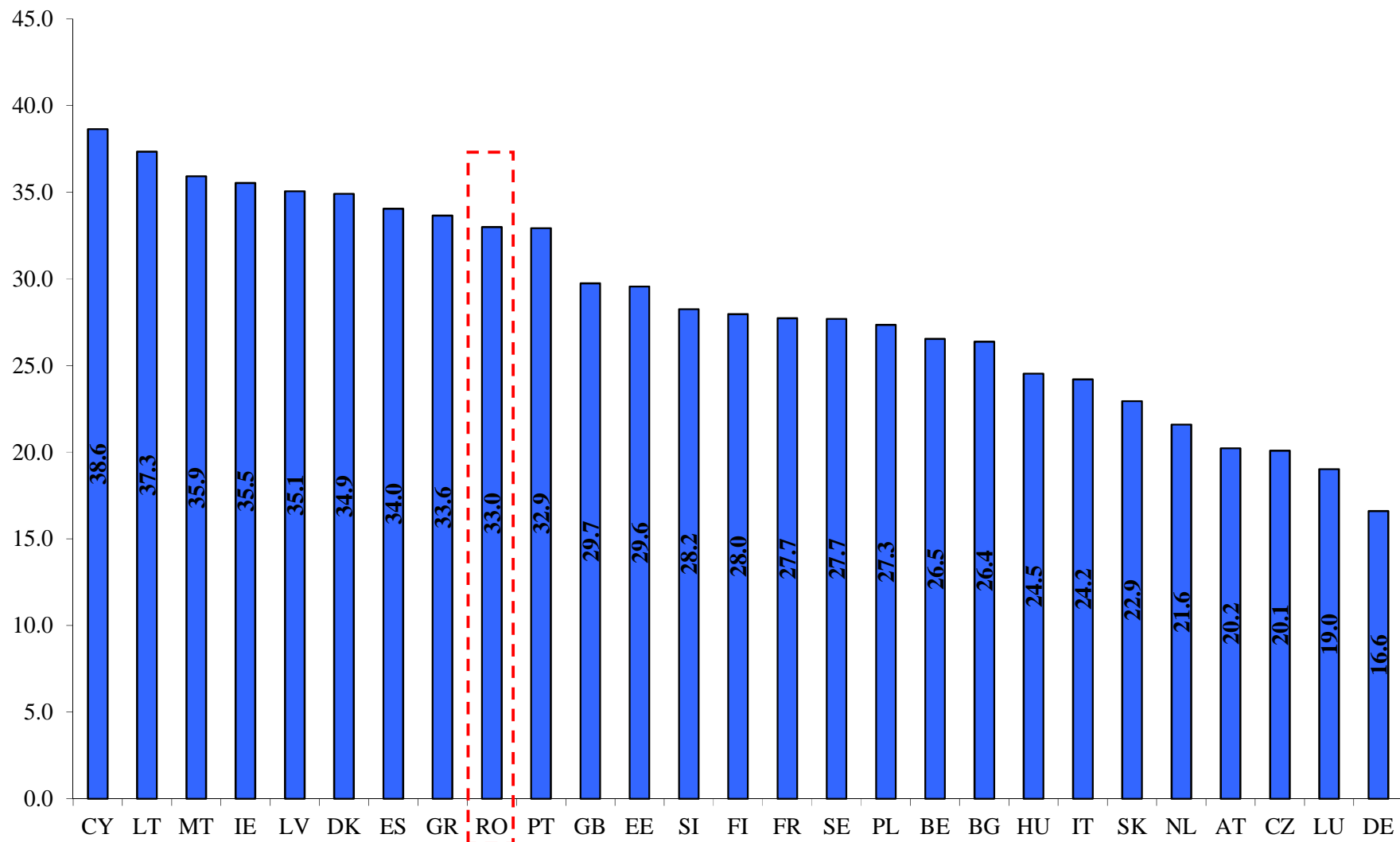
Sursa: Eurostat, Institutul Național de Statistică

Cheltuielile cu pensiile (ESA 95, % din veniturile bugetare, 2009)

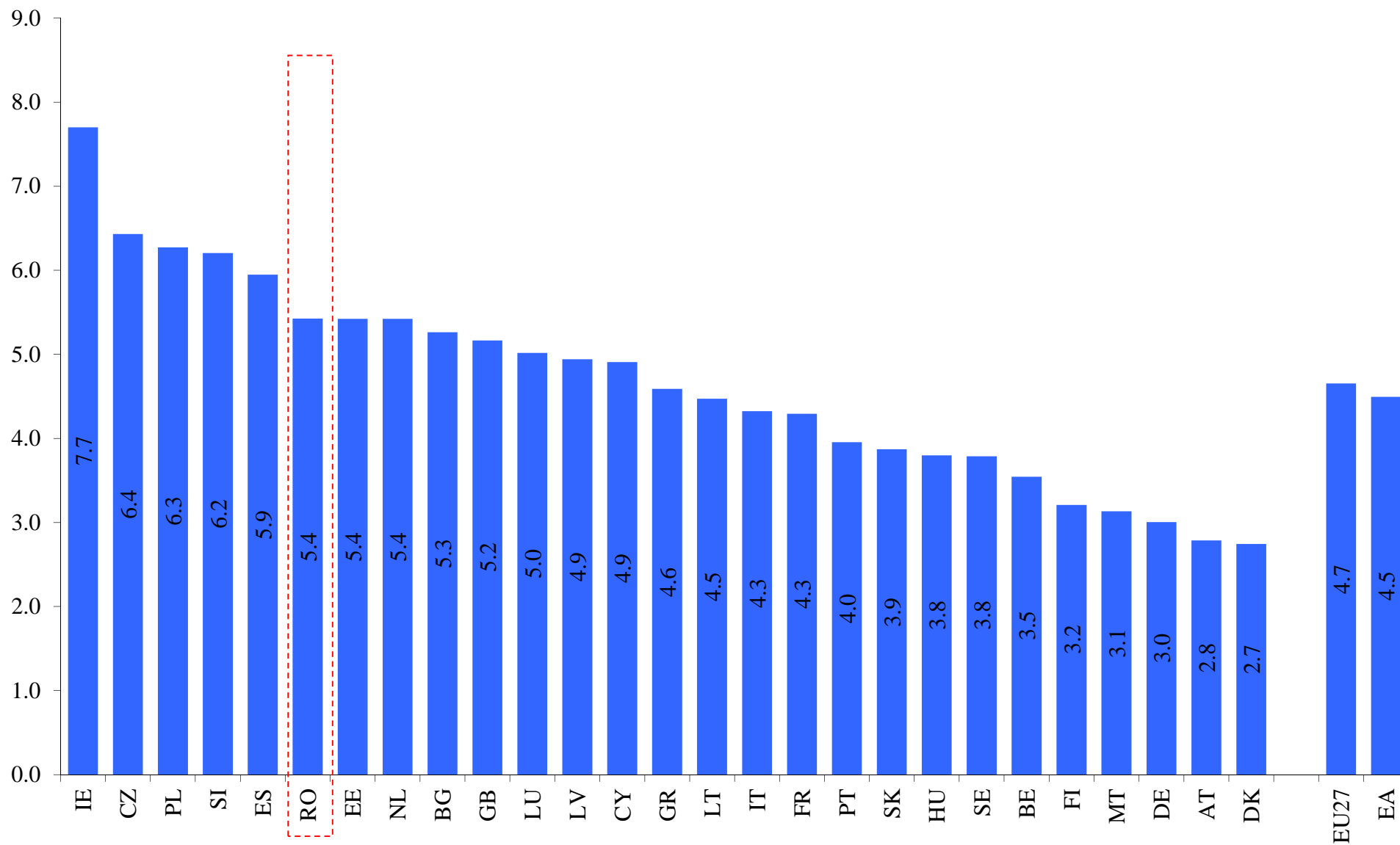
Sursa: Eurostat

Compensarea salariaților în sectorul public (ESA 95, % din veniturile bugetare, 2009)

Sursa: Eurostat

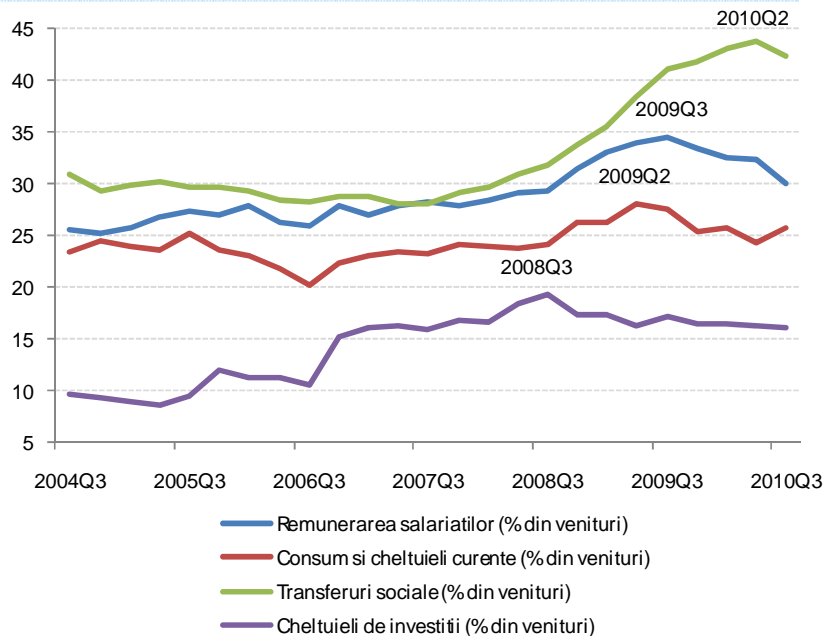
Cheltuielile de capital (ESA 95, % of PIB, 2009)

Sursa: Eurostat

Măsurile cheie menite să reducă deficitul bugetar s-au luat în 2010

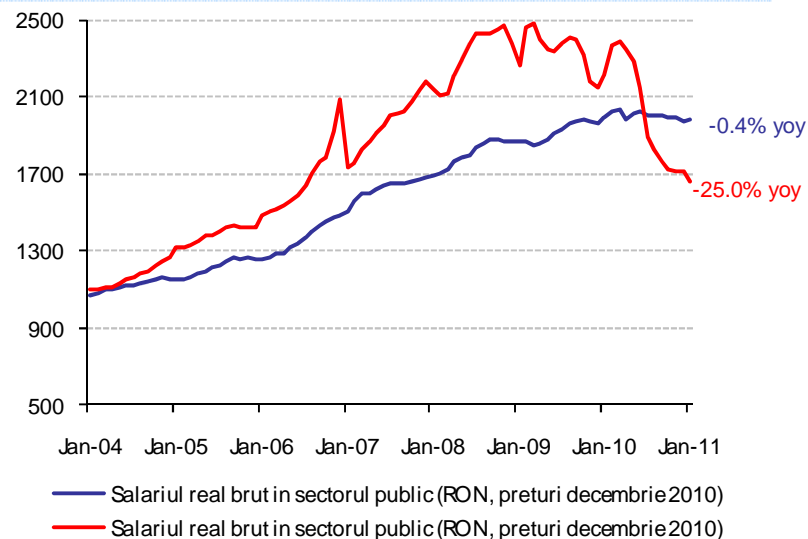
Cheltuielile cu investițiile au fost reduse primele, în timp ce transferurile sociale s-au redus ultimele

Notă: datele sunt cumulate pe 4 trimestre

- **Inițial, guvernul a redus cheltuielile cu investițiile**
- **Unele măsuri au fost luate în a doua jumătate a lui 2009, pentru a reduce cheltuielile cu bunuri și servicii, precum și pe cele cu salariile în sectorul public**

Dinamica salariilor în sectorul privat și în cel de stat

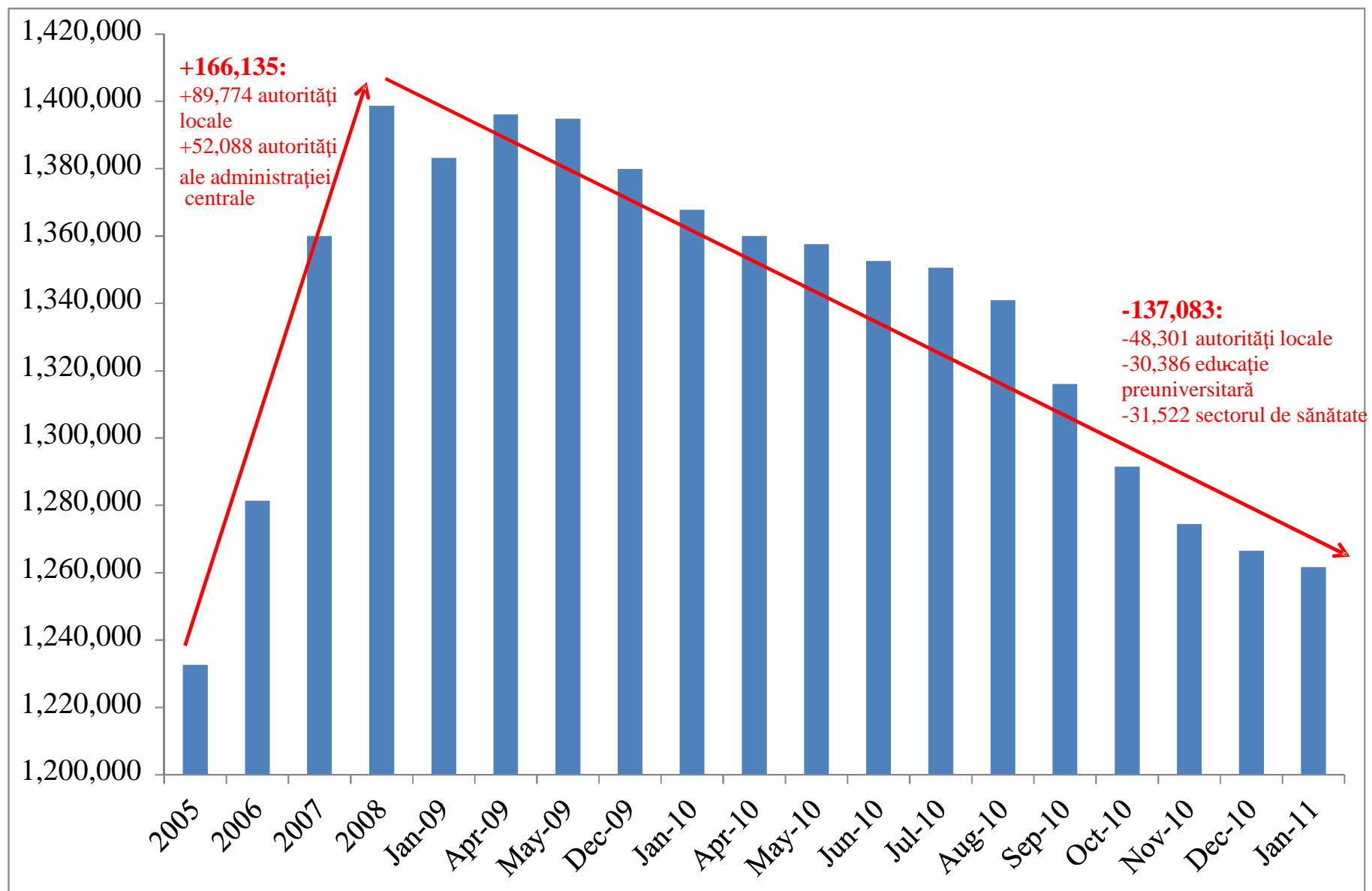
Nota: Date ajustate sezonier

■ Cea mai mare parte a măsurilor de reducere a cheltuielilor publice au fost aplicate începând cu iulie 2010

- Reducerea cu 25% a salariilor în sectorul public
- Reducerea cu 15% a transferurilor sociale, altele decât pensiile
- Concedieri în sectorul public
- Limitarea cheltuielilor curente
- Creșterea TVA de la 19% la 24%

Sursa: Ministerul de Finanțe, INS, Consiliul Fiscal

Nr. de salariați în sectorul public

Sursa: Ministerul de Finanțe, Consiliul Fiscal

Concluzii (1)

- **Dezechilibrele macroeconomice majore care existau la începutul crizei explică severitatea contracției activității economice și recuperarea întârziată în România**
- **Activitatea economică a atins, cel mai probabil, nivelul minim – în trimestrele următoare se anticipează o recuperare lentă**
- **Reformele structurale sunt esențiale pentru grăbirea procesului de convergență și așezarea României pe o traiectorie de creștere sustenabilă pe termen lung**
- **Creșterea gradului de flexibilitate a economiei este necesară, în special o piață a forței de muncă mai puțin rigidă**
- **Dezvoltarea infrastructurii nu mai poate fi amânată**

Concluzii (2)

- **Este necesară consolidarea procesului de reducere a deficitului bugetar**
- **Priorități cheie în ceea ce privește veniturile bugetare:**
 - **Îmbunătățirea colectării taxelor și combaterea evaziunii fiscale**
 - **Creșterea bazei de impozitare și reducerea/eliminarea excepțiilor/scutirilor de la plata taxelor**
 - **Reducerea birocrăției în plata impozitelor către stat**
 - **Creșterea veniturilor nefiscale (în special a celor de tipul redevențelor)**
 - **Evitarea cu strictețe a modificărilor ad-hoc aduse sistemului de impozitare, pentru a asigura predictibilitate și stabilitate**
- **Priorități cheie în ceea ce privește cheltuielile bugetare:**
 - **Creșterea eficienței cheltuielilor publice**
 - **Controlul strict al cheltuielilor cu asistența socială și salarii în sectorul bugetar**
 - **Stabilirea priorităților de investiții și bugetarea multi-anuală a acestora**
 - **Rezolvarea problemei arieratelor (în special în sectorul sanitar)**